

PRO VERITATE

IAN THOMPSON

The problem of power and the problem of guilt

H. M. MATTER

Die 'Kongo' en apartheid

J. P. FEDDEMA

Notting Hill, 'Black Power' en die Christen in die rewolusietydperk

INKLUSIEWE DENKE

By die Hoofpostkantoor as Nuisblad geregistreer
Registered at the Post Office as a Newspaper

Volume VIII No. 5 | Jaargang VIII Nr .5

15 September 1969

EDITORIAL

EDITOR:

Dr. B. Engelbrecht.

EDITORIAL COMMITTEE:

Bishop B. B. Burnett; the Rev. J. de Gruchy; the Rev. A. W. Hubelgaarn; the Rev. E. E. Mahabane; the Rev. J. E. Moulder; the Rev. C. F. B. Naudé (Chairman); Prof. Dr. A. van Selms.

ADMINISTRATION/ CORRESPONDENCE

CIRCULATION MANAGER:

Dr. W. B. de Villiers.

All letters to the editor and administration to: P.O. Box 31135, Braamfontein, Johannesburg.

SUBSCRIPTION

Subscription payable in advance.

Land and sea mail: R1 (10/- or \$1.40) — Africa; R1.50 (15/- or \$2.10) — Overseas; 17/6 — United Kingdom.

Air mail: R2 (£1 or \$2.80) — Africa; R3.50 (£1.17.6 or \$5.00) — Overseas; £2 — United Kingdom.

Cheques and postal orders to be made payable to Pro Veritate (Pty.) Ltd., P.O. Box 31135, Braamfontein, Johannesburg.

PLEASE NOTE

The editorial staff of Pro Veritate state herewith that they are not responsible for opinions and standpoints which appear in any article of this monthly other than those in the editorial and editorial statements.

PRO VERITATE appears on the 15th of every month.

(Price per single copy 10c).

PRO VERITATE

CHRISTELIKE MAANDBLAD VIR SUIDELIKE AFRIKA
CHRISTIAN MONTHLY FOR SOUTHERN AFRICA

IN THIS ISSUE...

- Mr. Ian Thompson concludes his series of three articles on the WCC London consultation on racism by pointing out that the challenge of the 20th century is whether the churches will identify themselves with the powerless in their struggle for a just and humane form of life worthy of human beings. P. 4
- In the Congo the word "race" is a totally insignificant concept, says Dr. H. M. Matter of Hellevoetsluis, Holland. P. 6
- Extracts from the interesting report of the Director of the Christian Institute to the recent annual general meeting of the Institute at Cape Town appear on Page 8.
- Prof. B. B. Keet conveys to our readers the thoughts of a Dutch theologian on tolerance among theologians. P. 9
- Drs. J. P. Faddema gives an assessment of the London WCC racism consultation especially from the viewpoint of the Black Power movement. P. 11
- In a second article Ben Engelbrecht concludes his evaluation of Dr. F. Boerwinkel's book "Inclusief Denken" [inclusive thinking]. P. 14

IN HIERDIE UITGAWE...

- Mnr. Ian Thompson sluit sy reeks van drie artikels oor die Wêreldraad van Kerke se Londense konsultasie oor rassisme af deur daarop te wys dat die 20ste eeu die kerke voor die uitdaging stel of hulle hulle sal vereenselwig met die magteloses in hulle stryd vir menslikheid en regverdigheid in 'n menswaardige samelewing. Bl. 4
- Die woord „ras" is in die Kongo 'n totaal onbelangrike begrip, sé dr. H. M. Matter, van Hellevoetsluis, Nederland. Bl. 6
- Uittreksels uit die belangwekkende verslag van die direkteur van die Christelike Instituut tydens die algemene jaarvergadering van die Instituut wat onlangs in Kaapstad gehou is, verkyn op Bl. 8.
- Prof. B. B. Keet gee 'n weergawe van die gedagtes van 'n Nederlandse teoloog oor verdraagsaamheid onder teoloë. Bl. 9
- Drs. J. P. Faddema beoordeel die Wêreldraad van Kerke se Londense konsultasie oor rassisme vanuit die gesigspunt van die Black Power-beweging. Bl. 11
- In 'n tweede artikel sluit Ben Engelbrecht sy waardering af van die boek van dr. F. Boerwinkel, „Inclusief Denken". Bl. 14

EDITORIAL

At the Command of the Supreme Authority

According to recent newspaper reports, the supreme command of the communists in Moscow has now given instruction that the Afrikaans, English and Roman Catholic churches and other religious organisations in our country should be infiltrated in order "to create a front of subversion". This instruction of the communists has, according to the report, already been conveyed to subversive elements in South Africa. In fact, the assurance is given that the security police have confirmed that this is so and that they are thoroughly conscious of this subversive plot. The communists' plan, the report continues, is to white-ant the churches from inside so that they may become opponents of the government and of the traditional way of life in South Africa. Under the cloak of religion, social and other reforms must be enforced which will be to the advantage of communism. The communists allege that they have already enlisted the co-operation of numerous churches and religious organisations in other countries as regards certain social and other problems, thus the report.

What struck one about this report is that some newspapers gave it a lot of prominence by placing it on their front pages, whilst others made no mention of it whatsoever. Newspapers can, of course, sometimes get rid of wild and irresponsible statements and one is inclined to be extremely sceptical with regard to this report, especially since it did not appear in newspapers which are more or less above suspicion as regards their sense of honesty and responsibility. Whether, however, the report be true or not, it was broadcast as a revelation of facts. And its truth was ostensibly confirmed by an appeal to the knowledge the security police have of it.

It is, of course, difficult, if not quite undesirable for churches and religious organisations to react to it — especially individually and on their own. For obviously, no particular church or organisation is libelled in this report. It deals with the infiltration of churches and organisations from outside, with subversive agents intent on "white-anting", with foreign elements looking for a cloak under which to hide. Churches and organisations cannot themselves be held responsible for this. Even though the truth of the report were to stand beyond all doubt, churches and organisations can merely regard it as a warning to be on their guard.

It was also not stated that a specific (unnamed) church or organisation had been chosen for the execution of this evil plot. The report rather creates the impression that the supreme command of the

communists in Moscow has cast its eyes upon everything going under the name of church and religious organisation in South Africa. That is precisely why it is so undesirable that any specific church or organisation should react to it individually. It is quite possible, of course, that, in spite of the assurance of truth, the report is not based on any truth at all, but that it could only be a new ploy in the tactics of suspicion-mongering which has been applied for years in our country. In such a climate of suspicion-sowing it is understandable, therefore, that churches and organisations should regard any reaction on their part as a dangerous risk, i.e. that they may thereby attract unwanted attention to themselves and fall under suspicion. For even though there was no suggestion in the report that specific churches or organisations would offer shelter and hospitality to the infiltrating subversive elements enough has been said in the past for certain churches and organisations to refrain from opening their mouths now.

In case the report should in fact be true, it can only be deplored that such a painful situation has been created in our country over the years. For whoever speaks up now can simply not be sure that his utterance will not be interpreted by an unholy suspicion-mongering demon like the exculpatory "Is it perhaps I?" of the disciples after Jesus' announcement that one of them would betray Him has to be interpreted, i.e. implicitly as an admission of guilt by everyone who put the question.

In other words, in a climate which is pregnant with suspicion-mongering it is difficult and also undesirable for a particular church or organisation to say anything whatsoever, despite the fact that there may be some truth in the report, and despite the fact that it contains no direct reference to a particular church or organisation and that it does not mention the churches themselves, but speaks of elements infiltrating from outside. For whatever be said, it could lead to such a church or organisation landing in a situation in which it does not want to be.

Yet it is almost unthinkable that the Church should say nothing at all about this matter. Individual denominations will probably be wise to keep silent, but can the Church as a whole also do this? It is lamentable, in situations such as these, that the "Afrikaans", "English" and "Roman" Churches cannot sometimes speak unanimously. In this particular situation, the one **cannot** speak without the other without running the enormous risk indicated above.

The newspaper report in question compels the church **as church**, however, to give at least a four-fold assurance.

First, as regards the Church itself. It acts and speaks on the instruction of a Supreme Authority who does not tolerate any other gods or masters next to Himself. Therefore it rejects the notion that any supreme authority, wherever in the world, should give instructions to it or in connection with it. And it makes no difference whether these instructions come from Moscow, where the communists have their seat of power, or from Johannesburg where the Afrikaner Broederbond has its seat of power.

Secondly, as regards all strange masters who wish to extend their supreme authority even over the church and to see their instructions carried out by it. The instructions to the church from its only Supreme Authority, also as regards the "traditional way of life" in South Africa, are too clear to be misunderstood. With a "Thus saith the Lord", it stands on such firm ground in its criticism upon and condemnation of this "traditional way of life" and in such a clear light that it rejects with contempt any thought of lending its ear to Moscow or exchanging its outspokenness for underhandedness. As long as the church stands on this firm ground and in this outspokenness, all elements that wish to "white-wash" it from inside must know that they have a vain hope. Its power lies in the gospel of Jesus Christ **alone** and in this **alone** is its trust anchored. With this gospel all human ideologies have **nothing** in common, and with it they can establish **no** communication, whether it be communism or whether it be the apartheid of Afrikaner Nationalism. Neither the one nor the other can misuse the church as the bulwark of its ideals.

Thirdly, as regards the government. The church acknowledges the government as the servant of God who has to do his will. The church also regards itself as called **and** as invested with the authority

critically to accompany the government on its way with the Word of God. This criticism can become so radical that its witness to a particular government may contain a call upon it to convert itself from its godlessness or idolatry, to turn from being the servant of strange gods to becoming the servant of the true God. The government must rest assured, however, that the Church however critical, desires the welfare and salvation of both the people **and** the government; that it derives its witness to the government from the Word of the only God alone; that it will, therefore, never allow itself to be abused by hostile elements to become an opponent of the government; and that it claims the right to be protected by the government against all attacks which may be made upon it by foreign powers who wish to affect it in its essence as the bearer of God's truth — also vis-a-vis the government. This also applies to the powers of suspicion-mongering which are enlisted against its witness.

Fourthly, as regards the powers of suspicion-mongering enlisted against the Church and the Christian witness. The Church stands in the power of its Lord. As part of this power, it has also received the gift of humour to laugh at all sinister thoughts harboured against itself — whether it be by powers who wish to misuse it for their own purposes, or by powers who are constantly bent on alleging that it is being used by strange masters in its witness. In the first case, vain dreams are being dreamt when it is hoped that the church will exchange its vision and its truth for the illusion and the lie. Similarly, idle dreams are being dreamt in the second case: when it is hoped that the Christian witness will become muted from a fear of harmful associations; or that it will choose sides, for a strange master against another strange master, and not stand on the side of its only Lord.

It would undoubtedly be beneficial and significant if the church as church could, at this juncture, give vent to a concerted witness more or less along these lines.

INLEIDINGSARTIKEL

In Opdrag van die Oppergesag

Volgens onlangse koerantberigte sou die oppergesag van die kommuniste in Moskou nou opdrag gegee het dat die Afrikaanse Engelse en Rooms-Katolieke kerke en ander godsdienstige organisasies in ons land binnegedring moet word om 'n „nuwe ondermyningsfront te stig". Hierdie opdrag van die kommuniste is, volgens die berig, glo reeds aan ondermyners in Suid-Afrika oorgedra. Tewens word die versekering gegee dat die veiligheidspolisie bevestig het dat dit wel so is en dat hulle van hierdie ondermyningsplan deeglik bewus is. Die kommuniste se plan, so lui die berig

verder, is om die kerke van binne te rysmier sodat hulle 'n teenstander van die owerheid en tradisionele lewenswyse in Suid-Afrika kan word. Onder die dekmantel van die godsdienste moet sosiale en ander hervormings afgedwing word wat tot voordeel van die kommunisme sal wees. Die kommuniste sê dat hulle reeds in ander lande die samewerking van talle kerke en godsdienstige organisasies het oor sekere sosiale en ander probleme, aldus die berig.

Wat in verband met hierdie berig opmerklik was, is dat sekere koerante groot prominensie daaraan

verleen het deur dit op hulle voorblaaie te plaas, terwyl ander daar hoegenaamd geen melding van gemaak het nie. Koerante kan natuurlik soms wilde en onverantwoordelike dinge kwytraak, en, veral ook aangesien hierdie berig nie voorgekom het in koerante wat, wat waarheid- en verantwoordelikeheidsin betref, min of meer bo verdenking staan nie, is 'n mens geneig om uiters skepties daarteenoor te staan. Of die betrokke berig nou egter waar is of nie, dit is die wêreld ingestuur as bekendmaking van feite. Die beroep op die kennis wat die veiligheidspolisie daarvan dra, legitimeer dit as die waarheid.

Dit is vir kerke en godsdienstige organisasies — veral afsonderlik en op hulle eie — natuurlik moeilik, indien nie heeltemal onwenslik nie, om hierop te reageer. Want klaarblyklik is geen kerk of organisasie in hierdie berig te na gekom nie. Dit gaan oor 'n binnedringing van kerke en organisasies van buite af, oor ondermyners wat daarop uit is om „rysmierwerk“ te doen, oor vreemde elemente wat 'n dekmantel soek om onder in te kruip. Daarvoor kan kerke en organisasies self nie verantwoordelik gehou word nie. Ook indien die waarheid van die berig bo alle twyfel verhewe is, kan kerke en organisasies dit slegs beskou as 'n waarskuwing om op hulle hoede te wees.

Ook is nie gesê dat 'n spesifieke (ongenoemde) kerk of organisasie vir die uitvoering van dié bese plan uitgekies is nie. Die berig wek intendeel die indruk dat die oppergesag van die kommuniste in Moskou sy blik geng het op al wat kerk en godsdienstige organisasie in Suid-Afrika is. Juig daarom is dit so onwenslik dat enige spesifieke kerk of organisasie afsonderlik daarop sal reageer. Dit is natuurlik nie uitgesluit dat, ten spyte van die waarheidsversekering, die berig nie op enige waarheidsgrond berus nie maar slegs 'n nuwe set van die verdagmakingstaktiek kan wees wat vir jare lank al in ons land toegepas word. In hierdie klimaat van verdagmaking is dit dus begryplik dat kerke en organisasies enige reaksie van hulle kant as 'n gevaarlike risiko sal beskou, nl. dat hulle daardeur 'n ongewenste aandag op hulleself mag vestig en onder verdenking mag kom. Want al was daar in die berig geen suggestie dat bepaalde kerke of organisasies vir die binnedringende ondermyners 'n gasvrye onderdak sal bied nie, in die verlede is daar al genoeg gesê dat sekere bepaalde kerke en organisasies nou nie hulle mond durf oopmaak nie.

Ingeval die berig inderdaad waar sou wees, kan dit net betreur word dat so 'n pynlike situasie oor jare heen in ons land geskep is. Want wie nou praat, is net nie seker daarvan dat sy spreke nie deur 'n onheilige verdagmakingsdemon geïnterpreteer sal word soos die verontskuldigende „Is dit miskien ek?“ van die dissipels na die aankondiging van Jesus dat een van hulle Hom sou verrai, geïnterpreteer moet word, nl. as implisiet 'n skuld-erkenning van elkeen wat die vraag gestel het nie.

Met ander woorde, in 'n klimaat wat swanger is van verdagmaking, is dit, ten spyte van die feit dat daar waarheid in die berig mag steek, en ten spyte van die fiet dat dit geen direkte verwysing na 'n

bepaalde kerk of organisasie bevat nie en dat dit nie die kerke self naam nie maar praat van elemente wat van buite af indring, vir 'n bepaalde kerk of organisasie moeilik en ook onwenslik om selfs maar iets te sê. Want wat ook al gesê word, kan die uitwerking hê dat so 'n kerk of organisasie homself in 'n hoek kan laat beland waar hy nie wil wees nie.

Tog is dit ook hams ondenkbaar dat die kerk oor hierdie saak heeltemal niks sal sê nie. Afsonderlike denominasies sal wel wys handel deur te swyg, maar kan die kerk in sy geheel dit ook doen? In situasies soos hierdie doen dit veral smartlik aan dat „Afrikaanse“, „Engelse“ en „Roomse“ kerke nie soms ook soos uit een mond kan spreek nie. In hierdie situasie kan die een nie sonder die ander spreek sonder die enorme risiko wat hierbo aangedui is nie. Die onderhawige koerantberig verplig die **kerk as kerk** egter om ten minste 'n viervoudige versekering te gee.

Eerstens wat die kerk self betref. Hy handel en spreek in opdrag van 'n Oppergesag wat geen gode of here naas Hom duld nie. Daarom verwerp hy dit dat enige oppergesag waar ter wêreld ook al, opdragte aan of gangaande hom sal gee. En dit maak geen verskil of hierdie opdragte uit Moskou kom, waar die kommuniste hulle setel het, of uit Johannesburg, waar die Afrikaner Broederbond sy setel het nie.

Tweedens wat alle vreemde here betref wat hulle oppergesag op een of ander wyse selfs oor die kerk wil uitbrei en hulle opdragte daar tot gelding wil laat kom. Die opdragte aan die kerk van sy enige Oppergesag, ook ten opsigte van die „tradisionele lewenswyse“ in Suid-Afrika is te duidelik om misverstaan te word. Met 'n „So spreek die Here“ staan hy op so 'n vaste grond in sy kritiek teen en veroordeling van hierdie „tradisionele lewenswyse“ en in so 'n klare lig dat hy elke gedagte om sy oor te leen aan Moskou of sy vrymoedigheid te verruil vir onderduimsheid, met veragting afwys. So lank as wat die kerk op hierdie vaste grond en in hierdie vrymoedigheid staan, moet alle elemente wat hom van binne wil „rysmier“ maar weet dat hulle 'n ydele hoop het. In die ewangelië van Jesus Christus alléén lê sy krag en daarna alléén is sy vertrouwe veranker. Daarmee het alle menslike ideologieë géén ooreenkoms nie, en daarby kan dit géén aansluiting vind nie, of dit nou die kommunisme is en of dit nou die apartheid van die Afrikanernasionalisme is. Nóg die een nóg die ander kan die kerk as bolwerk van sy ideale misbruik.

Derdens wat die owerheid betref. Die kerk erken die owerheid as dienaar van God wat sy wil moet doen. Die kerk ag hom ook geroepe en met gesag beklee om die owerheid krities op sy weg te begelei met die Woord van God. Hierdie kritiek kan selfs so 'n graad van radikaliteit bereik dat sy getuienis tot 'n bepaalde owerheid 'n oproep kan behels om hom van sy goddeloosheid of afgodery te bekeer, om van dienaar van vreemde gode tot dienaar van die ware God te word. Die owerheid moet egter seker wees dat die kerk, hoe krities ook al, die heil van volk en owerheid begeer; dat hy sy getuienis tot die owerheid slegs aan die Woord van die enige God ont-

leen; dat hy hom daarom nooit deur vyandige elemente sal laat misbruik om 'n teenstander van die owerheid te word nie; en dat hy aanspraak maak op die reg om deur die owerheid beskerm te word teen alle aanslae wat vreemde magte op hom mag maak wat hom in sy wese as draer van Gods waarheid — ook teenoor die owerheid — wil aantast. Dit geld ook die magte van verdagmaking wat teen sy getuienis ingespan word.

Vierdens wat betref die magte van verdagmaking van die kerk en die Christelike getuienis. Die kerk staan in die krag van sy Heer. Daarin het hy ook die gawe van die humor ontvang om te lag oor alle sinistêre gedagtes wat oor hom gekoester word — of dit nou deur magte is wat hom vir hulle eie doeleindes wil misbruik, of deur magte wat voortdurend

daarop uit is om voor te gee dat hy in sy getuienis deur vreemde here misbruik word. In die eerste geval word daar ydele drome gedroom as daar gehoop word dat die kerk sy visioen en sy waarheid sal verruil vir die illusie en die leuen. Insgelyks word daar in die tweede geval ydele drome gedroom: as daar gehoop word dat die Christelike getuienis uit vrees vir skadelike assosiasies 'n gedempter toon sal aanslaan; of sal stil word; of teen 'n vreemde heer vir 'n ander vreemde heer sal kies, en nie sy enige Heer nie.

Dit sou ongetwyfeld heilsaam en betekenisvol wees as die kerk as kerk in hierdie tyd 'n eendragtige getuienis van min of meer hierdie inhoud en strekking kan laat hoor.

The Problem of Power and the Problem of Guilt

(II)

L. E. THOMPSON.

My article in last month's *Pro Veritate* on the W.C.C. consultation on Racism in London highlighted some of the concerns and thrusts of the consultation. The main point raised was that power and not race was the real problem. And that the just distribution of power and just opportunities for gaining power was the solution. Race, on the other hand, was seen not primarily as a moral problem, but as a sociological, economic and political problem and one form or manifestation of the deeper problem of power. I conclude in this article by expanding on the centrality of power as well as relating further impressions.

PROGRAMME

The first three days of the consultation were devoted to the discussion of some 25 papers on the following topics:-

- (i) The moral and spiritual basis for the ecumenical struggle to eliminate racism.
- (ii) The realities of White racism i.e., causes and consequences — psychological, sociological, ideological, international, cultural, political and economic.
- (iii) The struggle to eradicate racism i.e., the acquisition of power, human rights, land distribution, distribution of knowledge and skills, the hopes for integration, the role of the churches and the W.C.C.

However, the consultation was not allowed to proceed in an atmosphere of calm academic detachment, for the world around impinged on the deliberations in a rather dramatic fashion. There were three incidents each of an extremely revealing kind.

INCIDENT 1.

The first incident concerned Michael Ramsey, the Archbishop of Canterbury and Roy Sawh, a young

leader of the Black Power organization in London. During the morning of the 3rd day we had been treated to two sessions where English liberals had been extolling the virtues of British Institutions and enlightened practices in the area of race relations. The atmosphere of smugness and even self-righteousness evinced by the speakers caused a great deal of resentment among the participants at the consultation, especially as no time was left for discussion. Several consultants including Roy Sawh, demanded an opportunity to address questions to the speakers, who, in turn agreed to return after lunch to answer questions. However, one of the chief speakers, the Hon. Melvyn Rees M.P. saw fit to absent himself from the afternoon session. When Roy Sawh got up to complain of this fact — for he particularly wanted to address some questions to the Labour M.P. — the Archbishop of Canterbury, who was chairman of the afternoon session, promptly told him to sit down and be quiet "as we have to get on with the agenda"! The atmosphere was electric. Roy Sawh swore at the Archbishop saying: "So much for your pretty English liberal sentiments" and stormed out.

That so eminent and liberal a churchman, a representative of one of the major Christian churches could behave towards a non-white in such an inept, insensitive and deplorably tactless way in such a situation gave dramatic force to the often-mentioned accusation that White Christians are all, consciously or unconsciously, victims of racist attitudes and patterns of behaviour.

INCIDENT 2.

The second dramatic incident occurred at the public meeting at Church Hall, Westminster, when 300 supporters of Moseley and the National Front, in a highly organized demonstration, successfully broke up the meeting to be addressed by Bishop Trevor Huddleston and Oliver Tambo and prevented them from speaking for nearly two hours until a massive force of policemen had cleared the hall of demonstrators.

INCIDENT 3.

The third incident occurred on the second-last day of the consultation, when a young band of Black Power student leaders "gate-crashed" a plenary session and lectured the delegates on white racist attitudes and accused the churches of conspiring with the forces of injustice and discrimination in exploiting the poor and non-white peoples of the world. They concluded by demanding £25,000,000 from the World Council of Churches as their share in the reparations owed to the exploited peoples of the world, and

demanding that the churches support revolutionary movements and terrorist freedom fighters all over the world in the struggle for justice and equality.

The consultation broke up in chaos and confusion for a couple of hours as delegates indulged in a great deal of breast-beating and a virtual paroxysm of despair and self-accusing guilt. It looked for a while as if the consultation would be diverted from the extremely positive and constructive discussion in which it was engaged and would become involved in fertile confessions in an attempt to "answer" the demand of these young people or justify the work of the consultation and the W.C.C. to them. Finally a sub-committee was appointed to draft a reply and the consultation continued, but with a heightened awareness of how easily guilt and fear can paralyse the work of the churches and prevent them from either seeing what they are called to do or doing it. The greatest tragedy possible for the churches in the modern world would be if they were to become immobilised by their own guilt and despair. There is guilt and the responsibility for it must be accepted but we must not exaggerate its power, for if we capitulate to despair, the cause of the Church will be lost.

DEFINITION, THE MANIPULATOR

The last two and a half days were devoted to intensive discussion in working groups and then a mad scramble at the end to prepare presentable reports and resolutions for the final plenary session. (Because the reports and resolutions were drafted too hurriedly, they were inevitably rather inadequate and tended to be framed in terms of the old clichés rather than the new vocabulary which was in the process of formation during the consultation. They simply did not do justice to the insights and new forms of expression which characterised the debate during the consultation.)

As I remarked in my previous article, the consultation was made aware of the problems of definition on the very first day. Prof. Glock of the U.S.A. pointed out how, traditionally, Western man has used definition as a technique to control things, data, concepts, political movements, attitudes and so on. We always want to define things and so bring them under rational control. The great danger is that our prejudices and preconceptions receive institutionalised form in definitions and these definitions then de-

velop a life of their own in political movements, education and habitual attitudes and forms of behaviour. The greatest need when approaching such an explosive topic as racialism is to eschew the use of definitions and to attempt to look at the facts — and yet for ideological, theological, political and psychological reasons we always fall back on our old definitions and become the prisoners of our old vocabulary and sterile thought forms. This, tragically, was the history of the consultation, as it ended up where it began — with the old clichés. The same Babel-like confusion of tongues and failure to overcome misunderstanding and suspicion in the creative new language of love and reconciliation characterises so much of our life and debate about these matters in the Church.

EURO-CENTRIC CHRISTIANITY

In my previous article I attempted to draw attention to three things which struck me as particularly significant at the consultation:-

- (i) the recognition of the White-Western (Euro-centric) bias of present day Christianity;
- (ii) the emergence of a new force on the world scene, namely, the world movement of non-white people in their struggle to find new and more human forms in which human life can express itself;
- (iii) the growing consciousness in the Church that its vocation is to suffer with the poor and powerless of this world in their struggle to build a more just and humane human society.

In relation to the first point let me say that I don't think we in South Africa have even begun to see the scope of the problem — of the subtle philosophy of the superiority of white customs, traditions and cultural forms which expresses itself in our religious institutions and practices, of the subtle and insidious way in which the institutionalised churches are allied with the forces of capitalism and the institutions of discrimination throughout the world. The simple historical fact is that the churches have nearly always identified themselves with the "big guns", with the conservative and reactionary forces in society and have almost invariably left the poor and oppressed in the lurch. The challenge of the 20th century is whether the churches will identify themselves with

the powerless in their struggle for a just and humane form of life worthy of human beings, or whether the churches will be destroyed in the process whereby the capitalist world (including Marxist state capitalism) is transformed into a society which can and will provide more adequately for the masses of mankind.

NEW FORCE

In relation to the second point let us not miss the significance of the emergence of the "Black Power Movement" as the drive of non-white people throughout the world to unite themselves on the basis of this common poverty and suffering in the attempt to force the Wealthy White World to share their power and wealth and technological skills for the common good. A prominent Black Power leader has defined Black Power as "the power to participate." Can we as white men possibly look at the emergence of this new world movement without terror? Can we in faith look at this movement and see in it something profoundly positive, something quite new — the first truly supra-national movement made possible by the "shrinking" of our world and the effectiveness of global communications? Can we possibly see this movement as one of the most exciting and revolutionary forces which God has unleashed upon the earth? Or must we give way to our fear and guilt and pre-judge the movement and the motives of its prophets in terms of our own selfish nationalisms, our worship of our own power and prestige, in terms of our own past? For the first time I was challenged to ask myself very seriously: What is God attempting to say to us, to the churches through this new movement, massive and dignified, of non-white people on the march all over the world? What is the future role of the Church in a predominantly non-white world? What has the Church to say to the Black Power Movement? What is the Lord of History doing in and through this and other movements of the 20th century?

DATED OPPOSITION

Rather characteristically, the debate was conducted for the first two days in terms of the old opposition of the ideals of separation and integration. This was partly the fault of the highly articulate and vociferous Black Power leaders who forced the discussion in the direction of a consideration of the claim of the British

and North American Black Power leaders that a policy of separation was, temporarily, the only way open to the non-white peoples of the world. As one speaker put it — "they swept the boards like the Negro athletes at the Olympics."

However, an African delegate got up and in a very challenging speech asked whether the advocacy of a policy of separation or integration was not just a matter of political expediency — whether it was not inevitable that the numerically dominant group, whether White (as in the U.S.A. or the U.K.) or Black (as in Africa) should not favour a policy of integration (assimilation) as this simply guaranteed that they would maintain the political advantage of their numbers; and, that conversely the black minority (in Britain or the U.S.A.) or the White minority (in Southern Africa) should inevitably favour a policy of separation for reasons of survival and the preservation of their cultural identity. Against this background, he asked, was it not highly tendentious for Christians to seek pseudo-moral and pseudo-theological justifications for either the policy of integration or the policy of separation? He pointed out how Christians have simply failed to take account of these sociological facts — the relativity of such policies and their dependence upon other economic

and political factors. In this respect Christians have been victims of the myopia of their own societies and have failed to perceive the true universality of the Christian Gospel. He asked very bluntly whether the consultation was not in grave danger of getting bogged down once again in the sterile discussion of such pseudo-moral and pseudo-theological problems. Instead, he asked, should not the churches rather be examining the basic question of the just distribution of power. Were the churches not just dodging the central issue by allowing themselves to be side-tracked into the discussion of apartheid versus integration and the problem of racial prejudice instead of facing the basic problem of the opposition between the powerful and the powerless and the enormous practical problem of the just distribution of economic power, political power and scientific-technological power. (In this context it was particularly salutary to be reminded that the underprivileged people of the world — and of South Africa — suffer almost more than anything else from a lack of proper education, of knowledge and technological skills, in terms of which they can participate more fully in the economy and thus gain greater political power).

There was a stunned silence after this speech and it is noteworthy that the whole direction of the consultation

was changed by what was said — as people tried to get to grips with the problems of the nature of power and the ways and means by which it can be shared. Are we who are privileged really prepared to share our knowledge and technological skills with the poor and unskilled? The problems of the relationship between love, power and justice became the central issue around which the discussion turned for the remainder of the consultation. It is a great pity that more of the fresh and original thinking on this topic was not reflected finally in the consultation reports.

In the working groups there was a real and practical concern with the problem of how the churches and the W.C.C. should most effectively assist the poor and powerless in their struggle against the institutionalised forms of world capitalism, and the forces arrayed on the side of the highly industrialised and technological societies which extend with ever greater efficiency the grip of the exploiters over the exploited. What the consultation left unfinished, but which it had begun to examine more honestly, was the discussion of specific techniques and strategies of resistance which the poor and powerless can use to gain greater power and so overcome injustice in modern society, and the question of the role of the churches in this struggle.

DIE „KONGO” EN APARTHEID

DR. H. M. MATTER

By my terugkeer uit die Kongo, na vyf maande arbeid aan die Universitê Libre du Congo, het ek 'n versoek van die redaksie ontvang om enige indrukke weer te gee insake die bestaande verhoudinge van die „rasse” aldaar. Ek vra verontskuldiging vir daardie laaste woord. Ek is self nie in die hok grootgemaak soos die „Skotse herder” van my buurman nie. Ek wil dus baie beslis nie op my „ras” aangesprek word nie. Ek is dus ook nie van plan om dit ander mense aan te doen nie.

NASIONALISME

Dit skyn vas te staan dat die oorgrote meerderheid van die Kongolese Bantoes is, dus op een of ander manier verwant aan die Bantoe van Suid-Afrika. Maar wat dit presies beteken, het nie vir my duidelik geword nie. Dit het weinig te doen gehad met hulle huidskleur, want dié het gevarieer van kastanje-bruin tot ebbhout. Dit het ook niks te doen gehad met intelligensie-kwosiente of gedragspatrone nie, want dit was onderling net so verskillend soos onder Europeane.

Hulle „voel” hulle ook heeltemal nie veral Bantoe nie. Intendeel. Ek het my studente wel verwyrt dat hulle hul veels te weinig bekommer het oor die lot van hulle „stamgenote” in Angola, Rhodesië en Suid-Afrika. Hulle voel hulle nl. veral „Kongolees”, en aangesien daar nog altyd twee Kongo's is, hou hierdie woord ook nie soveel in nie. Elke dag kon 'n mens oor die radio president Mobutu hoor oreer oor „le nationalisme authentique”, maar dit het nie berus op die (eventuele) ontdekking dat die Kongolese „nasie” 'n besondere soort nasie was met be-

sondere karaktertrekke nie, maar meer op die feite dat die saak met 'n yster-vuis bymekaar gehou moet word, want Bantoes is blykbaar gewone mense. As hulle hul voordeel sien in afskeiding van die res, dan doen hulle dit vrolik. Die woord „nasionaal” het vir my geveel pas 'n iets konkreter betekenisse gekry as hulle dit gehad het oor die „nasionale tale”. Dit was nl. heeltemal geen nasionale tale nie, maar streektaal, waarvan Kikongo, Lingala en Swahili die vernaamste was. Die begrip „ras” het hier dus nogmaals nie gefunksioneer nie, maar alleen die begrip taal.

APARTHEID

Elke Kongolees praat sy streektaal en soms nog 'n „naburige” streektaal. 'n Minderheid praat daarnaas die amptelike voertaal: Frans. En voorts

ken alle Kongolese één Nederlandse woord. Dit is die woord apartheid.

Uit eie ervaring weet hulle enigsins wat hierdie woord beteken. Voor die onafhanklikwording (1960) het die Kongo ook „passe” geken: geen Kongolees is toegelaat om die luukse woonbuurte van die Belge te betree sonder ’n bewys dat hy daar moes wees nie. Die Belge het ook baie konsekwent gewerk met die „plafond”. Toe hulle weggetrek het, was daar 16 (volgens ander tellinge 17) universiteër afgestudeerde studente uit ’n bevolking van om en by 15 miljoen. ’n Mens mag die arme Bantoe, veelal so uit die oerwoud vandaan, ten slotte nie oorbelaas met Europese kennis en met Europese verantwoordelikhede nie. In die Kongolese leer kon die Kongolees dit bring tot die rang van sersant. Hoë funksies was te moeilik vir die arme man. Dit het die Belge dan maar vir hulle rekening geneem. „Pas d’ élite, pas d’ ennui” was 60 jaar lank die grondgedagte gewees van die Belgiese beleid. Sorg dat daar geen intellektuele élite kom nie, dan kry jy geen moeilikheid nie. En daar was geen élite nie. Toe die „blankes” vertrek het, was daar geen „follow up” nie. In ’n stad soos Kinsangani (130,000 inwoners) staan nog die villas van die blankes, maar nou bewoon deur die swartes wat so uit die oerwoud vandaan ingestap het in die droomhuise (met stromende warm en kou water, met lugreëling, met telefoon, met twee badkamers, met . . .) en bybehorende droomtuine van hul ou meesters. Wat het daarvan oorgebly? In die oerwoud hang daar geen horlosie nie, maar as ’n mens uit daardie oerwoud vandaan gehaal word en plotseling ná elementêre skoling as amptenaar in die poskantoor neergesit word of op die lughawe of noem-u-maar-op, dan kan jy Europeane hoor skel op die onnosele Kongolese wat nog steeds nie begryp wat jy met ’n horlosie of met ’n kalender moet aanvang nie.

„AFRIKAANSE TEOLOGIE”

In die kontak met die studente het ek altyd maar probeer agterkom waar die groot verskil nou eintlik lê tussen die Bantoe en die Europeaan. Maar ek kon dit nie ontdek nie. Die studente was nl. Christene, en daar is by geleentheid wel gepraat oor „Afrikaanse teologie”, en dit het dan veral beteken dat in die kerke geen Europese liturgie en sangwyses ingevoer moes word, vir sover dit nie al lankal ingevoer was nie, maar hierdie studente het baie goed begryp dat ek nie gekom het om „Europese teologie” te

doseer nie maar om hulle te help om doodgewoon soos mense vanuit ’n doodgewoon-menslike problematiek die Bybel te lees. Stellig is ek gekonfronteer met enkele besondere probleme: die poligamie, die bruidskat, die patriargaat, die ondergeskiktheid van die vrou, die ondergeskiktheid van die enkeling aan die familie of stam, maar ek kon hulle troos met die mededeling dat die Kerk in Europa deur presies dieselfde probleme heen moes worstel. Ek het hulle daarop voorberei dat die Afrikaanse Kerk nog ’n hoop probleme toegewerp sal kry as welvaart en industrialisasie verder deurdring en as die Afrikaan deur beter kommunikasie met die wêreldpolitiek gekonfronteer word.

RASBEWUSTHEID

En inmiddels is ek eintlik uitgepraat. Was daar by my enige rasbewustheid? — so is aan my gevra. Ek moet erken dat ek my nie kan voorstel wat dit is nie. Ek moes konstateer dat die Kongolese ’n bietjie te gou tevrede is oor die niveau van hulle „Vrye Universiteit”. Maar dit is met dank van my aangeneem. Die Kongolees wil per se ’n universiteit hê op Europese niveau. Hy weet dat die wêreldgeskiedenis 9 jaar gelede vir hom begin het, en dat hy dus ’n bietjie agter is. Hy is ook bereid om te trag om die agterstand in te haal. Hoe ter wêreld kan by dit alles die genoemde „rasbewustheid” ’n rol speel? Ek het aan die Universiteitskerk behoort. Ek weet nie presies of die meerderheid swart of blank was nie. Ek glo nie dat iemand ooit die behoefte gehad het om dit ’n keer uit te reken nie.

Dit moet daar ook nog by kom. Daar het haas net so veel swart dominees as blankes gepreek en dit is (natuurlik) nie eens vantevore aangekondig nie.

BLANKES VOORUIT

En dan is ten slotte aan my gevra watter verband daar is tussen die „rassefaktor” en ekonomiese faktore in die verhouding tussen die ontwikkelde en die onderontwikkelde lande. En ons gaan by die vraag dus daarvan uit dat daar so iets as ’n „rassefaktor” is. As al die Kongolese nou ’n keer blank was, wat sou daar dan in die problematiek verander? Die Kongolees ken die begrip „ras”, toegepas op die mens, nie eens nie, en tereg. Hierin is hy menige blanke vooruit. Hy voel hom hoogstens lid van ’n familie of stam, en dit is geen biologiese nie maar ’n suiwer sosiale „gevoel”, want dit hou in dat hy sy hele familie in-

dien nodig onderhou of daardeur onderhou word.

Natuurlik tree Mobutu en sy Mouvement Populaire Revolutionnaire wel soms ’n bietjie rassisties op, maar self glo hy nie daarin nie: hy doen baie graag sake met die Amerikaners, handhaaf nog altyd bekwame „blankes” in sleutelposisies, en laat elkeen, van watter huidskleur ook al, graag toe as hy hom kan gebruik vir die opbou van sy land. Hy tree op gesette tye hewig „Kongolees” en soms hewig „Afrikaans” op, maar hy weet self alte goed dat dit met mekaar in stryd is. Hy weet voorts ook dat hy van die in die algemeen links-georiënteerde Afrikane noord van die Sahara niks kan verwag nie, en al sy aggressiewe geleentheidskrete ten spyte, het hy onlangs die prys vir die „Afrikaanse vrede” gekry.

Na 60 jaar van uitbuiting deur die Belge is die Kongo vry. Die Kongo het die taal van sy uitbuiters as voertaal behou, en die Kongo ontvang die Belge wat goeie bedoelings het, met ope arms. Die „swart” Kongolees begryp dat verbande en taboes van stam of „ras” in ’n wêreld soos ons s’n gedoem is om teen ’n snelle tempo te verdwyn en dat mense alleen maar ’n toekoms het as hulle begryp en bedink dat hulle mense is, almal ewe goed en sleg, bekwaam en onbekwaam, maar geroep om mekaar te aanvaar en in volstrekte solidariteit saam die wêreld van die toekoms te bou. Die „swart” Kongolees blyk hierin heelwat „blankes”, veral in Suid-Afrika, ver vooruit te wees.

(Dr. H. M. Matter is predikant van die Gereformeerde Kerk, Hellevoetsluis, Nederland).

The “Congo” and Apartheid

DR. H. M. MATTER.

Dr. Matter spent five months in the Congo at the Université Libre du Congo and in this article he shares with us some of his impressions on race relations there.

Although the majority of Congolese are related to the South African Bantu this apparently means little to them. The concept “race” has little meaning in the Congo. In spite of radio broadcasts on “le nationalisme authentique” even nationalism seems an empty concept. It was only when speaking of national languages that

the word national became meaningful to Dr. Matter.

Each Congolese speaks his own local language, some also the language of his neighbouring area, and a minority the official language French. But all Congolese know the word *Apartheid*, possibly because their own experience taught them the meaning of this word.

In his contact with his students, Dr. Matter sought to discover the "great" difference between the Bantu and the European. He failed. Even when confronted with specific problems like

polygamy, subservience of the woman, subservience of the individual to the family and tribe, he was able to give comfort by saying that the Church in Europe had faced the same problems.

In the Congo Dr. Matter found no race consciousness. Although President Mobutu and his *Mouvement Populaire Revolutionnaire* sometimes acts racialistically, he does not believe in racialism. He gladly does business with the Americans, he retains Whites in key positions and allows any person into the country, regardless of colour,

if he can contribute to the development of the country.

After 60 years of exploitation the Congo is free. The "black" Congolese know that the bonds and taboos of tribe and race are doomed in our world and that there is a future only in understanding men as men, all equally good and evil, capable and incapable, but called to accept each other and with solidarity to build the future world. In this the "black" Congolese seems to be ahead of many "whites", especially those in South Africa.

Extracts from the Annual Report of the Director of the Christian Institute, Delivered at Cape Town on the 21st August, 1969

THE CHURCHES, THE RACIAL SITUATION AND THE CHRISTIAN INSTITUTE:

During the past year a number of pronouncements and developments within member churches of the S.A. Council of Churches on racial and ecumenical matters has created serious doubt in the minds of many of the younger clergy whether the leadership in their churches is still prepared to take a clear and uncompromising stand as Christians on the racial issue. In a number of cases these ministers, in their doubt and frustration in facing a trend which they regard as fatal for the future life of the Church, also voiced their confusion and concern to staff members of the Christian Institute.

Being in the privileged position of regularly meeting with clergy of all denominations throughout the country, the staff of the Christian Institute regard this situation as a deep and serious crisis in the life of the Church which can only be resolved satisfactorily if denominations are prepared to give a fearless and consistent Christian testimony in word and deed on the racial issue — and be prepared to back those clergy who seek to be true to such testimony. If churches are afraid to take this responsibility, the number of younger clergy leaving the ministry will increase substantially, the number of laity losing faith in the Church will grow — and the need for establishing a confessing church will be forced upon such clergy and laity. The advent of a confessing church is an indication that the institutionalized church has failed in certain crucial respects and therefore needs to be undergirded or substituted by those who, while mourning such failure, are yet in conviction bound to move forward towards true renewal of the Church. It is up to all individual denominations and their leaders to eliminate the need for such a step by renewing every aspect of the life, worship, witness and service of the Church. Is this still possible? The

reply can only be given by the Church as institution — but this reply is of vital importance to the Christian Institute, its members and all those who are deeply worried by the all too slow process of renewal in the life of the Church in South Africa today.

THE CHURCHES, THEIR YOUTH — AND THE CHRISTIAN INSTITUTE:

Several times during the past three years groups of young people of all churches have requested the Christian Institute to start an imaginative youth programme of Christian worship, witness and service which could satisfy their need for a fuller ecumenical experience. This request, we discovered, has grown out of the growing disappointment of many of our young people with the Church: its outdated structures and methods, its clinging to tradition for tradition's sake, its (for many) too formal and impersonal forms of worship, and — above all — the irrelevancy of its life and message for our present-day world. Some of them have protested (sometimes in rather unconventional ways) to what they regard as immoral, unjust or irrelevant — and were met in many instances by lack of understanding, strong criticism or just plain indiffe-

rence on the part of Christian leaders who should know better. I am alarmed at the numbers of intelligent young people with a sound, critical approach to life who have lost — or are rapidly losing — all faith in the Church as institution — and perhaps also in the Christ as understood and proclaimed by the Church. To many of these young people denominationalism, nationalism and racism are all forms of separation standing in contradiction or opposition to the true Christian faith — and they see no convincing proof that the churches to which they belong are willing to take a strong stand or to pay the price to eradicate these anti-Christian or sub-Christian forces. If the churches are not more alert to these voices of protest and appeal and if they do not try to understand more deeply the serious nature of youth revolt (including student revolt), the Church of tomorrow will suffer irreparable harm through the increasing rejection of the Church by many of our most talented and dedicated youth.

This situation poses a serious problem for the Christian Institute. It has always stated as basic policy and aim to give full support to denominations — to be truly a servant and serving body to the Church. The tragic neglect of some of the legitimate needs and aspirations of their young people, however, presents a serious predicament to the Christian Institute, especially where groups of young people see in the Christian Institute a possible hope and channel to experience a more meaningful Christian

life. The Christian Institute will have to consider seriously both its responsibility to the organised Church and to the young people who have lost — or are fast losing — faith that the institutionalised church will be able to meet their needs.

RELATIONSHIP WITH OVERSEAS CHURCH BODIES:

It is a well-known fact — and we regard it as one of our duties in obedience to Christ and his word — that the Christian Institute tries to keep regular contact with overseas church groups and ecumenical bodies. We are deeply grateful for the moral and financial support which we receive from such bodies and groups and we are aware, sometimes with trepidation, of the expectations they hold of our witness and work. In the past two years, partly because of the increase in strength and influence of the militant Black Power and anti-apartheid groups throughout the Western world also in ecumenical affairs, the feeling against Southern Africa, because of our racist policies, has been steadily mounting, and calls for violent action have even been made from within Christian groups who see no other way to resolve a situation of serious discrimination which has increased through new forms of legislation passed in the Republic.

The task of the Christian has thus become a very difficult one. On the one hand the Christian Institute has

stated unequivocally that it is against violence as a solution of our race problems; on the other hand it cannot but give its full support to the cry for justice and do everything in its power as a body of deeply concerned Christians to transform attitudes, customs and policies which could lead to serious and possibly uncontrollable outbursts of violence. And yet our path is clear: despite criticism from some overseas groups of our being too conservative (and exactly the opposite indictment from many whites in South Africa of our being far too radical) we will have to pursue the course of obedience to God and his Word as we understand it through Christ. It is not unlikely that the day may dawn when both South Africa and these overseas groups will acknowledge the moral validity and the realism of our witness.

OUR SERVICE TO THE AFRICAN INDEPENDENT CHURCHES:

During the past year much of my time has been fully occupied with the needs of the African Independent Churches. Lengthy negotiations have been carried on to establish a theological school for students from the African Independent Churches and we are grateful to announce that an agreement has been reached with the Bantu Presbyterian Church to hire the Lovedale Bible School premises for an initial period of three years in order to

offer theological training to students of the African Independent Churches. The annual cost (including rental, salaries, wages and board and lodging of students) will amount to approximately R25,000, and the Christian Institute and AICA have approached the overseas churches supporting our work to guarantee the necessary financial support. A fundraising campaign will be launched in South Africa in the near future and we hope that Christians from all denominations will, through their generous response, give proof to the African Independent Churches of our Christian solidarity and concern for their urgent needs.

Another significant development has been the extensive preparation by the Rev. Danie van Zyl for launching correspondence courses for clergy and laity early in 1970. The method of programmed education as applied to Biblical and theological education is one in which the whole Church of Africa, Latin America and Asia is deeply interested and we understand that church leaders in many parts of the world will be following our efforts with great interest and sympathy.

The regional theological refresher courses of AICA as well as the significant development of the work amongst the women of the African Independent Churches where Mrs. te Siepe-Dijkstra is serving in an advisory capacity, give us great hope for the future of the African Independent Churches.

Die Kerk Buite Suid-Afrika

VERDRAAGSAAMHEID IN DIE TEOLOGIE.

PROF. B. B. KEET

Die tyd gaan verby dat teoloë mekaar verketter en, soos in die Middeleeue, selfs tot die brandstapel veroordeel! Dit is 'n feit wat onder die oë gesien moet word sonder om enige beginsels prys te gee. Want daar is nog 'n groot getal onder ons mense in Suid-Afrika wat die ou gewoonte nog nie afgeskud het nie. As iemand op teologiese gebied van hulle verskil, word net artikel soveel en soveel aangehaal om die teenstander die swye op te lê, terwyl die Bybel heeltemal buite rekening gelaat word. 'n Skrywe van DS. J. J. BUSKES (van Geelkerken-saak, ook by ons bekend) in HERVORMD AMSTERDAM sprei lig oor die hele vraagstuk.

Die artikel verskyn saam met een van dr. C. Graafland, albei Hervormde predikante, oor die vraag of die invloed wat deur die Gereformeerde, dr. H. Kuitert, hoogleraar aan die Vrye Universiteit in die Etiek en Inleiding tot die Dogmatiek, op die geloof van die gemeente uitge-

oefen word goed of sleg is. Ds. Buskes meen dat so 'n diskussie nie bevredigend is. „Ons Gereformeerdes in Nederland leef so lank mekaar verby dat ons blykbaar nie in staat is om mekaar te begryp nie.” Hy maak dan 'n oproep tot vertrouwe en sê o.a.: „Ons sal met dr. Kuitert moet leer

om te onderskei tussen die Bybel en ons eie (tydgebonden) uitleg van die Bybel, en nie dadelik elkeen wat nie met ons uitleg saamstem nie, as Skrifaanrander te veroordeel nie. Wat my betref mag ons 'n ander woord gebruik as „aanranding”. Dit gaan hier om die saak. Al te gemaklik word by verskil van Bybeluitleg gesprek van ondermyning van die geloof van die gemeente. Daar is onder ons ongetwyfeld groot verskille, groter as menigeen vermoed. Daarvoor sal ons met mekaar moet spreek, stellig nie sonder verskille nie. Ons hoef nie mekaar te vertroetel nie, as dit nodig is moet ons mekaar in die aangesig weerstaan. Maar ons sal dit moet doen uit die

standpunt van ons gemeenskaplike geloof, as ons kerk nie 'n maatskappy tot nut van 't algemeen wil word nie. Maar dan moet daar geen sprake wees van mekaar beskuldig van ondermyning van die geloof van die gemeente nie. Ek stem nie in alles met Kuitert saam nie, maar ek waardeer dit in hom, met wie ek deur die geloof in Jesus Christus verbonde is, dat hy serieus op probleme ingaan wat deur die Gereformeerdes (sowel in die Gereformeerde as in die Hervormde Kerk) jarelank genegeer of op die mees goedkope wyse opgelos is. Ek is daarom bereid om die kerklike legitimiteit van sy studie te verdedig. Wanneer gesê word: ondermyning van die geloof van die gemeente, dan word 'n diskussie binne die gemeente onmoontlik. Dan is daar vervreemding, soos daar was tussen Kuyper in sy diskussie met Gunning oor „die heles en die halwes” en hy gespreek het oor ongehoorsaamheid aan die Bybelse getuienis. Kuyper het op hierdie manier druk gepleeg op die gemeentes van die Gereformeerdes. Daardeur is Kuyper en Gunning van mekaar vervreemd, en kon nie meer die broederhand aan mekaar gee nie. Tog in wese 'n goddelose saak!

Helaas, is dit nog alles altyd nie volmaak verlede tyd nie. Wil ons dan nie erken dat daar mense is wat Kuitert en Berkouwer van die Vrye Universiteit wil sien verdwyn nie? Is die name van dr. Arntzen, dr. Schelhaas, ds. Oomkes en ds. van Hechelen dan nie bekend nie? Spreek die ingestuurde stukke in **Trouw** dan geen duidelike taal nie? En spreek vooraanstaande figure van die gereformeerde gesindte in die Hervormde Kerk anders? Graafland vrees dat die gemeente wat na Kuitert luister nie die woord van God sal hoor nie. Ek sou wel wens dat hy 'n bietjie minder vrees. Laat my toe om die bejaarde Barth aan die woord te stel: „Ek lees nie graag sulke sinne nie: sekere sogenaamde moderne teoloë! Dit klink so uit die hoogte; dit ruik na polisie. Ja, ja. Aantasting van die inhoud van die Bybelse geloof. Ag wat! Bultmann nóg ek, nóg iemand kan die hoofinhoud van die Bybelse geloof aantast. Dit nooit. Ek sien nie graag dat so 'n stemming onder Christene heers nie. 'n Christen moet geen angs hê nie. Daarom imponeer dit nog nie so geweldig, dat hulle in Duitsland die sogenaamde Belydenis-beweging begin het, wat met massavergaderinge en trompetterkorpse teen Bultmann optrek nie. Die Heilige Gees werk nie in massavergaderinge nie, maar gaan

'n stille, beskeie weg. Een wat iets van die weg weet, laat hom nie so gou onthuts, omdat moderne teoloë dit of dat verkondig nie. Wat is daar in twee duisend jaar Kerkgeskiedenis al domme dinge gesê en dit het altyd weer geblyk dat die Bybel alles oorleef het en hom as die lewende Woord gehandhaaf het. Dan het die dwalinge na 'n tydjie verdwyn net soos hulle gekom het. Dit was nie so verskriklik nie. Ja, waarom eintlik? Omdat die inhoud van die Bybel Jesus Christus is, en Hy het opgestaan en kan deur niemand meer doorgemaak word nie. En teen die Heilige Gees is geen onkruid opgewasse nie. Daarop moet ons ons vertrouwe stel. Hy het daarvoor gesorg dat die Kerk in die wêreld gebly het, dat die waarheid gebly het en dat die mense sê: ons moet nie vir die liewe God sorg nie — Hy sorg vir ons. Daarop moet ons bedag wees en dan rustig lewe. Hy sorg vir ons en vir die gemeente en sorg daarvoor dat die waarheid nie verdwyn nie.”

Barth het nie aan Kuitert gedink nie. Hy sou sy boekie met plesier gelees het, al sou hy 'n paar bedenkinge gehad het. Ek siteer Barth omdat ek dit vir die gemeente van die grootste belang vind, dat ons oor die probleme van Bybel, Bybelbeskouing en Bybeluitleg met mekaar kan spreek sonder vrees en sonder mekaar dadelik van ondermyning van die geloof van die gemeente te beskuldig. Nie om besig te wees met hierdie probleme nie, maar om mekaar te wantrou en mekaar te beskuldig, maak die lewe van die gemeente dood. Ons moet nie vrees nie, maar vertrou en hoop.

* * *

In aansluiting by wat ons aangehaal het uit die aanmerkinge van ds. Buskes, sal die volgende ook nie bevreesd nie. Dit is 'n stuk van ds. F. E. Huizinga uit **De Christen**, 6 Junie, 1969.

Hy skryf: vanoggend het ek 'n brief van 'n jong man op die pos ontvang, 'n antwoord op 'n vraag wat ek gestel het. Op 'n Sondagmore, as inleiding van my toespraak of preek, noem dit wat u wil, het ek vertel dat ek in die blad van Billy Graham, **Decision**, gelees het dat daar 'n uitnodiging was tot 'n soort wedstryd. In 800 woorde moet duidelik gemaak word, waarom iemand in God glo. Die beste antwoord sou beloon word met 'n reis na Israel. Daar was nog ander pryse om te wen, maar niemand mag ouer as 25 jaar wees nie.

Wat dink u daarvan; sou u in 'n soort opstel kan skrywe waarom u in

God glo? Ek kan nie pryse beloop nie, en ek vra my ook af, of jy jou kan afsloof om 'n prys, as dit oor so iets van jou eie gaan; ek het byna geskryf so iets intiem, want jy weet wel dat jy die onderste steen bo-op lê as jy oor so 'n vraag gaan nadink.

Ek haal aan uit die brief wat ek ontvang het: „Na lang oorweging het ek gedink dat die maksimum woorde wat ek moet gebruik veels te min was. Totdat dit vir my skielik duidelik geword het, dat my geloof eintlik op net 'n paar woorde gebasseer is, t.w. ek glo in God, omdat ek glo dat God ook in my glo. Miskien ag u hierdie uitspraak alte onderhewig aan jeugdige eiegeregtigheid, maar dit is uitdrukking van die gevoel wat ek ervaar ten aansien van die betreffende vraag. Ek spreek dan ook die wens uit: „Mag die Here steeds in ons bly glo”!

Ek het eers die gevoel gehad of ek op my kop moet staan om hierdie woorde te kan lees. Mens verwag uitvoerige beskrywings oor die ouerlike huis, oor die Sondagskool, oor 'n godsdienstige byeenkoms, oor die skoonheid van die skepping, oor genade en waarheid in en deur Jesus Christus, en jy lees: omdat ek glo dat God ook in my glo!

Mense met leerstellige neiging wat die hele geloofskat op 'n rytjie kan resiteer, sal hierdie uitspraak met moeite kan waardeer. Tot so 'n formulering sou hulle nie kom nie. Hulle bepaal hul by die stuk oor die ellende, die versoening en die dankbaarheid, en hulle doen goed. Maar hoe langer jy die woord van die jong man betrag, hoe meer perspektief kry dit. Hoe skerper jy luister, hoe dieper word die klank. God glo in my — dit maak 'n weg ope. Ek mag daardie geloof in myself verloor het, ander mense ook. Maar God glo in my. Hy sê daar kan nog iets van hierdie mens gemaak word; hy is te waardevol om op die ashoop gegooi te word. Want daar was immers geen mens vóór hom of ná hom wat aan hom gelyk is nie. Is elke mens nie uniek en onherhaalbaar nie? As hierdie oorweging diep in jou deurgedring het, rig jy nie slegs jouself op nie, maar sal jy ook jou buurman anders ontmoet, bekyk 'en tegemoet tree.

'n Woord om ernstig oor na te dink. Skrywer van hierdie rubriek kan dit miskien op 'n ander manier gesê het. Nou dat ek die jare bereik het waarin dit onmoontlik word om aanddienste by te woon, geniet ek nogal 'n radio-preek, dikwels op die Engelstalige sender, omdat die Afrikaanse te vroeg 'u aanvang neem en ons dan aan die

etenstafel sit. Onlangs het ek 'n trefende diens in die Anglikaanse Kerk van Suid-Afrika (Low Church) meegemaak. Die teks van die Aartsdeken het my ontgaan, maar dit het in verband gestaan met die onveranderlik-

heid van God in Christus: Jesus Christus is gister en vandag dieselfde en tot in ewigheid. Die slot van die preek sal ek nie vergeet nie: Jesus Christ remains the same, yesterday, today and forever. You may turn your

back to Him; He gives you the freedom to do so; but He is still the same. Nothing can change that; He still loves you.

So 'n uitspraak sal die goedkeuring van elke Christen wegdra.

Notting Hill, 'Black Power' en die Christen in die Rewolusietydperk

DRS. J. P. FEDDEMA

Die begrip 'bewuswording' het in omloop gekom.

'n Mens sou dit kan omskryf as die ontdekking van ongemerk in die ban te geraak het van die ideologie van die tegnokratiese maatskappy, met as belangrikste kenmerke winsmotief, prestasiesug en konsumpsientaliteit en/of ongewild blootgestel te wees aan die manipulasies van allerlei ongekontroleerde magte wat steeds kragtiger oorheersingsisteme ontwikkel.

Richard Shaull noem dit 'n 'langsame en geleidelike wakker . . . word', wat met sommige gebeur, omdat hulle nagedink het oor die resente ontwikkelinge in ons industriële maatskappy' en met ander 'deur hulle kontakte met besitloses, hetsy in die eie land, hetsy in die Derde Wêreld'. Veral vir die oueres noem Shaull hierdie ontwaking 'n dikwels traumatiese gebeurte'.

In die vlugskrif van die sosioloog E. Tellegen, 'Drie Noodsignale', word dit duidelik dat die besetting van die Maagdenhuis vir hom fungeer het as so 'n traumatiese bewuswordingsproses.

Dit was in die Maagdenhuis-week wat ek die kongres van die Wêreldraad van Kerke te Notting Hill oor 'Rassisme' bygewoon het as Nederlandse deelnemer.

Reeds enkele dae voor my vertrek na Londen het dit my getref dat enkele studente uit Afrika met wie ek tot nou toe beroepshalwe taamlik reëlmatig kontak gehad het, tydens gesprekke by hulle aan huis plotseling ontpop het as vurige aanhangers van 'Black Power'. En in Notting Hill het ek gemerk dat die meeste blankes, wat hulle nog in die Luther King-fase waan, dit as 'n groot skok ervaar het dat die aanwesige Afro-Amerikaners almal op die 'Black Power'-aambeeld gehamer het, en daarin ondersteun is deur enkele afgevaardigdes uit die Derde Wêreld.

Notting Hill het feitlik heeltemal gestaan in die teken van die 'Black Power', reeds lank voordat die intervensie van die mobiele S.N.I.C.-afvaardiging onder leiding van George

Black aan die einde van die week hierin vir 'n klimaks gesorg het.

SWART TROTS

Dit verbaas 'n mens nouliks dat hierdie beweging so rasend vinnig veld gewen het. Ten spyte van alle bepalinge van die Amerikaanse grondwet, lei die Neger in die algemeen nog steeds 'n lewe van ekonomiese onderwerping, sosiale segregasie en persoonlike vernedering.

Dis geen wonder dat hy die swart selfbewussyn wat 'Black Power' hom bied, met graagte aangryp nie. Hy het eue lank gely onder die terreur van blanke aanmatiging. Die waardes van die Engel-Saksiese burgerman is as die hoogste goed aan hom voorgehou, en tewens as die lokaas om as gelyke aanvaar te word sonder dat dit in wese ooit daartoe gekom het. Swart trots is iets wat die Afro-Amerikaner nooit geken het nie en alles wys daarop dat hierdie gevoel spoedig nagehoeg deur alle Negers gedeel sal word. Die 'Black Power'-leiers kon geen beter wapen bedink om hulle mense te mobiliseer nie. 'Ons skaam ons nie meer daarvoor dat ons swart is nie', is die slagspreuk, 'want mense wat hulle vir hulleself skaam, kan nie vry wees nie'.

GEEN RASSISME

Soos wat dit die geval is met die meeste bewegings van hierdie aard — dink maar net aan die studenteverset — het ook 'Black Power' by die ander party 'n verdedigingsmeganisme in werking gestel. Dit word bv. afgemaak met die term 'rassisme'; dan het dit weer 'n etiket gekry, is dit in 'n

bepaalde hoek geplaas en die gewete is weer gesus.

Abr. Kuyper het in die vorige eeu van die liberale 'establishment' ook heelwat te hore gerky toe hy die Gereformeerde 'kleine luyden' gemobiliseer het. As hulle toe 'n effens ander huidskleur gehad het, sou die beskuldiging van 'rassisme' seker ook gehoor gewees het.

'Black Power' beoog geen oorheersing op die grondslag van ras nie, maar mobilisasie en bevryding, waarby die Afro-Amerikaner openlik daarvoor uitkom dat hy die swart huidskleur tot sy bevryding wil benut, soos wat die blanke eue lank daarvan gebruik gemaak het om hom te onderdruk.

MAATSKAPPY FUNDAMENTEEL RASSISTIES

Die agtergrond van dit alles is die fundamentele of geïnstitusioneerde rassisme van die Amerikaanse maatskappy. Wat gewoonlik die Amerikaanse Negerprobleem genoem word, is in werklikheid 'n blanke-probleem.

Eers in Maart 1968 is dit officieel erken in die vorm van die rapport van president Johnson se kommissie insake die 'Burgerlike Wanordelikhede' van 1967.

'Die blanke rassisme is in wese verantwoordelik vir die eksplosiewe mengsel wat hom sedert die einde van die Tweede Wêreldoorlog in ons stede opgehoop het', aldus die rapport.

'Black Power' het langamerhand tot die insig gekom dat die blanke nie per definisie 'n rassis hoef te wees nie, maar dat, soos Malcolm X dit uitgedruk het, 'die Amerikaanse politieke, ekonomiese en sosiale atmosfeer outomaties 'n rassistiese psigologie in die blanke teweegbring'.

Die koloniale situasie van die Neger in die 'bloede vaderland' — één van die vorme van rassisme — is steeds meer ervaar as inherent aan die Ame-

rikaanse maatskaplike stelsel. Vandaar die verset van die Negers om hulle in hierdie stadium te laat integreer in 'n sisteem wat hulle uitbuit en tewens ook die Derde Wêreld uitbuit. Deur hierdie verset teen die maatskaplike stelsel het „Black Power” tallose aanrakingspunte met die talre ander rebellie-bewegings wat die tegnologiese maatskappy sowel in die Weste as in die Ooste oproep.

JONG BLANKE REBELLE AS BONDGENOTE

Carmichael praat oor 'n eventuele koalisie tussen die arm blankes en die arm Negers om saam 'n vrye, oop samelewing sonder onderwerping en rassisme tot stand te bring.

E. Cleaver begroet in sy boek „Soul on Ice” die jong blanke rebelle selfs met applous. „Ek mag dan wel 'n seun van slawe wees, eenmaal die eiendom van die voorouers van hierdie jong blankes, maar die sondes van die vaders sal op die hoofde van hul kinders neerkom — slegs dan as die kinders in die sondes van hul vaders volhard’.

Soos wat die Afro-Amerikaners meer en meer tot die insig kom dat hulle hulle bevind in 'n situasie waarin die industriële maghebbers min of meer die rol speel van die vroeëre slawe-eienaars, so kom die jong blankes, met name die studente, geleidelik tot die bewussyn dat dit 'n **fiksie is om te praat van Westerse vryheid**, gesien die outokratiese magstrukture, die burokratiseringsproses, die groot invloed van die militêre „establishment” en van die betreklik klein en geslote groep ekonomiese maghebbers, om die breinspoeling van 'n ekonomiese orde waarin die mens verword tot 'n produksiewerktuig en 'n willose konsumpsiedier nie te vergeet nie.

Ook hier gaan dit oor 'n opstand van die magteloses.

Ook van hierdie jong blankes is die solidariteit met die Derde Wêreld en die verset teen die voortsetting van die ekonomiese uitbuiting daarvan, kenmerkend.

Ook in Notting Hill is die herinnering opgeroep dat slegs 20% van die wêreldbevolking in die besit is van 90% van die wêreldinkomste en 90% van die goudreserwes, om 'n paar „dwarstrate” te noem.

BEVRYDING VAN DIE DERDE WÊRELD

Volgens die opvatting van die „Black Power” beskou die Afro-Amerikaners hulleself as 'n deel van die Derde Wêreld. So sien hulle hul verset teen die Amerikaanse sisteem as

'n begin om die hele nie-Westerse wêreld van die kapitalistiese uitbuiting te bevry, met name van die kant van die Weste, sonder om Rusland egter daarby uit te sluit.

Carmichael voorspel self binne die komende 5-10 jaar 'n gewelddadige konflik op internasionale vlak.

Dit lyk egter nie asof die ekonomies-imperialistiese maghebbers baie gretig is om hul posisies prys te gee nie, watter vorme van verset dit ook mag oproep. Alles dui eerder daarop dat die „establishment” hom voorberei om terug te slaan en dat hy nie daarvoor sal terugdeins om ten behoeve van die instandhouding van die huidige sisteem die weersinwekkendste middels — die tegnologie staan nou eenmaal tot sy beskikking — te gebruik nie.

OORLOG ONVERMYDELIK!

In Amerika, waar die blanke samelewing, meer en meer in die greep van angste van reaksie, besig is om hom halsoorkop op verskillende vlakke te bewapen, is daar mense wat hulle oorgegee het aan die geloof dat 'n nuwe burgeroorlog op die grondslag van die rasse onvermydelik is.

Dit is duidelik watter kant die meeste jong blanke rebelle dan sal kies, soos baie reeds getoon het in hulle houding teenoor die Amerikaanse oorlog in Vietnam. Hierdie laaste oorlog lyk origens na 'n duidelike voorpos-geveg, al is dit dan ook onder die skyn van 'n stryd teen die Kommunisme.

HOUDING VAN DIE CHRISTEN

Wat sal (dan) egter die houding van die Christen wees? Die geskiedenis leer dat die kerk ten tye van versetbewegings teen outoritêre magstrukture — of dit nou die emansipasie van die Franse burger, die Engelse arbeider of die Russiese boer betref het — op sy vriendelikste gestel, nogal geneig is om die kant van die reaksie te kies, met alle gevolge daarvan.

Waar was die kerk toe die bevoorregte klas in Rusland in die vorige eeue die Kennedy-Tsaar Alexander moontlik laat vermoor het en in elk geval godswarsboom het in sy strewe om aan die boere en arbeiders in sy land meer regte te gee?

Die Christene, wat die opstand van die Russiese studente e.a. toe ook sonder enige begrip van die hand gewys het, mede op grond van metafisiese gesagsopvattinge, maar nie die minste moeite gehad het met die magsmonopolieë van die bevoorregte klas nie, moet mede-verantwoordelik gehou word vir die bloedbad wat onher-

roeplik moes volg, en ook gevolg het in die jaar 1917.

As die kerk geword het tot 'n saak van die klein, gegoeide middestand, so swaar belas met begrippe uit die tradisies, dan is daar ook vandag weinig van hom te verwag.

GEEN GESAGSCHRISTENDOM MEER

Daar is egter 'n verskil met vroeër tye.

Ons leef, om Bonhoeffer se woorde te gebruik, in 'n religieuse tydperk. Alles wat metafisies van aard is, alles wat as godsdienstige bindmiddel in die maatskappy funksioneer en alles wat herinner aan die innerlikheid en die individualisme van die piëtisme en liberalisme — dit is ongeveer wat Bonhoeffer met religie bedoel het — verdwyn meer en meer na die agtergrond.

As 'n metafisiese wêreldbeskouing sy greep op die mense verloor, word alle gesagspatrone wat daarop steun, ondergrawe. Dit is een van die agtergronde waarteen die rebelle (meen dat hulle) die volste reg het om te stry teen die paternalisme en so via die verandering van die maatskappy die eie ek te ontdek op weg na die volwassenheid.

Andersyds bied dit egter **die Christendom 'n nuwe dimensie**.

Nou dat die tradisionele (meer outoritêre) Godsbeeld vervaag of verdwyn, word meer en meer ingesien dat God nie los gedink kan word van die Christus as die Mens in wie God vir mense sigbaar geword het nie, of anders gesê, in die gees van Bonhoeffer, dat die ervaring van transendensie alleen nog moontlik is in die ontmoeting met die daar-wees-vir andere, met die daar-wees-vir die wêreld, op die wyse van Christus.

Dit maak die weg oop vir 'n Christendom wat hom nie vereenselwig met die status quo nie, maar (weer) erns maak met sy funksie om 'n soutende sout op aarde te wees’.

ANTICHRIS OF JUIS NAVOLGING VAN CHRISTUS

Dit beteken dat die Christendom ook buite die kerk aanwesig is, vir my part as „latente kerk”, soos Dorothee Sölle dit noem. Die berig dat 'n blanke huisvrou wat deelgeneem het aan 'n protesmars vir Negerstemreg in 1965 in Selma doodgeskiet is, hou volgens haar „'n stuk evangelie van Jesus Christus” in, nl. **die verslag van die liefde wat aan die vrymaking van andere te gronde gaan**.

In hierdie lig lyk dit nie so handig

van prof. A. Troost dat hy aan die einde van sy taamlik heldere analise in die „Gereformeerde Weekblad“ van die studenteverset, plotseling teenoor die maatskappykritiek met die Antichris na vore kom nie, juis ook vanweë die misbruik wat al hiervan gemaak is om bv. vernuwingsbewegings van die duiwelsteken te voorsien.

’n Student skryf aan my: „As prof. Troost met die begrip Antichris na vore kom, sonder om ’n wesentlike inhoud daaraan te gee, dan sal ek graag aan hom wil sê wat ek daaronder verstaan. Vir my is dit elke mag wat daarop uit is om die klein klein te hou en die swakke swak, elke mag wat verseg om aktief daaraan mee te werk dat aan die verontregtes reg gedoen word, dat die besitloses besitters word en elke groep of individu wat onwillig is om die eie magposisie diskutabel te stel of prys te gee. Ook hierdie student voel hom in sy stryd vir vermensliking van die wêreld aangedryf deur die evangelie van Christus, die Mens by uitstek.

Die tragiese is egter dat ons gekonfronteer word met ’n ernstige kommunikasie-stoornis waarin die meeste oueres, soos Cleaver ook konstateer, so gebonde is aan die tradisionele leer van die bevoorregte, so verstriek in hul ou denkkaders en so blind vir die toekoms dat hulle niks van die denke en strewinge van die jongeres begryp nie.

’N STEEDS VERDERGAANDE POLARISASIE

Moet ons nou hiermee voor oë nog bly sit en wag totdat die instituut kerk hom losgemaak het van verouderde teologiese opvattinge, hom ontdoen het van sy alte noue bande met die status quo of ’n einde gemaak het aan sy samewerking met die uitbuiting? Dit moet terloops nog maar gesê word dat beleggings in Suid-Afrika en Rhodesië vir die Kerk van Engeland en die Kerk van Skotland verlede jaar nog ’n opbrengs van 150 miljoen gulden opgelewer het. Die S.N.I.C.-afvaardiging het dit in Notting Hill o.a. aan ons voorgehou dat die jaarlikse winste van die gesamentlike Protestantse kerke in die Verenigde State meer as driemaal soveel is as dié van General Motors, die grootste onderneming ter wêreld, en het daaraan toegevoeg dat hulle alleen al ’n „sagmoedigheid in die aangesig van eksploitasie“ as ’n „misdad“ beskou.

Nee, die situasie is te ernstig dat aktiewe Christene nog langer kan wag; daar word van ons op kort termyn dade gevra.

ONDERGRONDSE KERKE?

Die uitbuiting en magsaanmatiging neem eerder toe as dat dit afneem, sodat binne ’n nie te lang tyd ’n ramp op groot skaal verwag kan word.

Letargie of die terugtrekking van Christene beteken om hieraan medeskuldig te wees!

Die getuienis van die enkeling, die individuele sowel as die oop aksie is nouliks nog sinvol.

Vandaar die voorstel aan die Wêreldraad van Kerke om die vorming van ondergrondse kerke aan te moedig. Daarin lê miskien ’n moontlikheid om die „daar-wees-vir die wêreld“ à la Bonhoeffer, of anders gesê, die Christelike selfverloëning op kollektiewe wyse, in werking te bring, ’n selfverloëning waarsonder, soos die hoofredakteur van ’n goeie oggendblad by geleentheid geskryf het, „geen transformasie van die samelewing moontlik“ is nie.

NOTTING HILL, BLACK POWER AND THE CHRISTIAN IN A PERIOD OF REVOLUTION

DRS. J. P. FEDDEMA

(The reflections, in summarised form, of a Netherlands delegate to the W.C.C. consultation on race).

1. BLACK POWER.

The Afro-Americans at the consultation were walking under the banner of Black Power. Black Power is eliciting dignity. Out of dignity, pride is developing; out of pride, power and out of power, freedom. Black Power is a mobilising and liberating force.

2. THE WHITE PROBLEM.

The so-called Negro problem is really a white problem (cf. 1968 Riots Commission Report). Yet the whites are not by definition racist. The American political, economic and social atmosphere automatically brings about a racist psychology. Because the system itself is exploitative, Black Americans are opposed to it.

3. CONTACT POINT.

Precisely at this point of opposition Black Power has points of contact with the many other revolutionary movements that call into question the technological societies of both West and East. Poverty itself may form the basis of a coalition between black and white in the bringing about of a free, open life-style without subjection or racism.

As Afro-Americans see industrial power-controllers as the modern counter-parts of the slave-owners of old, young whites, such as students, are coming to the conclusion that Western freedom is a myth considering the autocratic power structures, the bureaucratic process, the influence of the military establishment and the small closed groups of economic controllers.

Black Power conceives Afro-Americans as part of the Third World, as a beginning of the freeing of the non-Western world from capitalist exploitation of both the West and Russia. This movement has occasioned a strong reactionary backlash, with some viewing an American race war as inevitable.

4. CHRISTIAN RESPONSE.

The history of the Church to resistance movements is one of alliance with the forces of reaction — hence the defence of the status quo. Furthermore if the Church today is the middle class at prayer one cannot expect much from it.

However there is a real difference between historical positions and the position today. We live in a religionless age. This means among other things a non-metaphysical age. If a metaphysical world-view loses its grip, then the authority patterns built on it, will disappear.

Yet religionlessness offer Christianity a new dimension. As the traditional and more authoritarian image of God disappears it becomes increasingly difficult to think of God apart from Christ who is the sacrament of the encounter with God. Or put in another way, the experience of transcendence is now only possible in being-for-others or being-for-the-world, in the manner of Christ.

This means that Christianity is also present outside the Church. It could be called the ‘latent Church’.

But what of the institutional Church? Must one wait for it to free itself from its obsolete theological concepts, strip itself of its close bonds with the status quo, make an end to its co-operation with the powers of exploitation?

The world situation is far too critical for active Christians to wait: action is called for. Inertia or withdrawal involves one in joint guilt.

Individual witness is no longer meaningful, as is open action. Hence the proposal to the W.C.C. to encourage the formation of underground churches.

INKLUSIEWE DENKE

(II)

DIE PRAKTYK VAN INKLUSIEWE DENKE

(Na aanleiding van die boek van dr. F. Boerwinkel, **INCLUSIEF DENKEN. EEN ANDERE TIJD VRAAGT EEN ANDER DENKEN**. Uitgawe van die werkgroep 2,000. Eerste druk Desember 1966, negende druk April 1969).

Onder „inklusiwe denke” verstaan dr. Boerwinkel uitdruklik ’n denke wat meer is as ’n louter intellektuele aktiwiteit. Dit is die veranderde lewenshouding — kwalitatief anders as die ou antagonistiese en eksklusiewe lewenshouding — wat in ’n wêreld waarin, veral sedert die Tweede Wêreldoorlog, sulke ingrypende veranderings hulle voltrek het dat dit „kwalitatief” ’n veranderde wêreld geword het, vir ons dringend gebode is ter wille van ons voortbestaan. Oor die feit dat dieselfde wêreld waarin ons nog altyd geleef het en waarin ons sal moet voortleef, ’n „ander” wêreld geword het, val daar nie te redeneer nie. Dit moet eenvoudig aanvaar word. En verantwoordelike aanvaarding van hierdie feit is noodwendig en onontkombaar ’n *praktyk* van inklusiwe denke. Daar moet daadwerklik afgesien word van die antagonistiese mentaliteit wat die houding en verhoudinge van mense en volke bepaal; en vir die groot wêreldprobleme wat as gevolg van hierdie antagonistiese lewenshouding ontstaan het, moet daar ’n *oplossing* gesoek word.

Dit is in die eerste instansie natuurlik die werk van die regeerders. Maar ’n volk het die regering wat dit verdien. Makro-inklusiwe denke (d.w.s. op die vlak waar die regeerders van die wêreld handel en beslis) kan alleen tot deurbraak kom op die grondslag van mikro-inklusiwe denke (d.w.s. op die vlak waar die oortuiging van die volk lewe).

Drie groot kontroverses waarvoor in belang van die bewaring en bestendiging van die wêreldvrede dringend ’n oplossing in inklusiwe sin gesoek moet word, word deur dr. Boerwinkel genoem. Dit is (a) die Oos-Wes kontroverses; (b) die Noord-Suid teenstelling; (c) die verhouding tot Duitsland. (In ’n „epiloo” word ook enkele gedagtes gewy aan die Joods-Arabiese konflik).

DUITSLAND

Wat Duitsland betref, is die hardnekkige voortlewing aldaar — in sommige kringe, altans — van die

eksklusief nasionalistiese ideologie wat onder die Hitler-bewind sulke afskuwelike afmetings aangeneem het, die wêreld in smart gedompel het en Duitsland self geruineer het, vir vele ’n bron van kommer en verontrusting. Die reaksie wat dit aan baie mense in Wes-Europa ontlok, is een van distansiëring (vermy Duitsland en die Duitsers!) en selfs van veragting (die Duitsers sal blykbaar nooit leer nie!).

Veel verstandiger as hierdie fel afwysende reaksie wat tot die isolasie en vereensaming van Duitsland kan lei, is egter ’n poging om die dieper liggende oorsaak van dié onredelike, fanatieke nasionalisme wat weer in Duitsland die kop uitsteek, te verstaan. Daarby is dit ook goed om in gedagte te hou dat *dit* nie die *hele* Duitsland is nie, maar dat daar ook ’n „ander” een is wat hom reeds tydens die nazi-bewind teen hierdie gees letterlik tot die bloede toe verset het. Ook hierdie ander Duitsland is nog steeds daar. Vermyding van hierdie land en sy isolasie kom dus neer op die vermyding en isolasie van hierdie positiewe element wat nie slegs ter wille van homself stem verdien nie, maar veral in belang van die wêreld. Distansiëring van Duitsland sal onvermydelik lei tot ’n intensivering juis van die „gevoel” waaruit daardie onheilspellende, militaristiese nasionalisme ten diepste verklaar moet word. Dr. Boerwinkel vind die verklaring daarvoor in wat dr. K. H. Miskotte in sy boek *Edda en Thora* aandui as die eensaamheid van die Germaanse mens: die gevoel van voortdurend belaag en bedreig te word; die besef van „almal het iets teen ons” — en waarvan die wortels diep in die ou Germaanse mitologie lê. Voor en tydens die twee wêreldoorloë was dit hierdie gevoel wat hom telkens weer in die Duitse politiek laat geld het. En tans staan dit weer penoent bv. in ’n uitspraak soos dié van Adolf von Thadden, van die Nasionaaldemokratiese Party van Duitsland, tydens ’n koerantonderhoud in 1966: „Wir stehen in einer Umwelt

die uns bekämpft und die uns nicht wohlwill”.

Daarom, nie die ekskommunikasie van Duitsland nie, maar slegs volgehoue kommunikasie kan hierdie gevoel, wat steeds (en tans weer groeiend!) daar aanwesig is, enigsins besweer. Niks hoef daarmee verdoesel te word nie. Die verlede hoef nie goedgepraat te word en kritiek op luidige ontwikkelinge moet veral nie verswyg word nie. Maar naas uitgesproke kritiek (en die bereidheid om self ook kritiek van die kant van die Duitsers te ontvang) moet daar veel meer bekendheid verleen word aan wat daar in Duitsland self aan verset leef teen die herrysenis van ’n neo-nazisme. ’n *Praktyk* van inklusiwe denke ten aansien van Duitsland, al vind vele dit nog so moeilik, is die dure les wat die geskiedenis aan die wêreld leer.

Dit is goed dat dr. Boerwinkel die aandag so pertinent vestig op die probleem Duitsland. Hier smeul ongetwyfeld steeds ’n gevaar wat maklik onderskat en selfs oor die hoof gesien kan word vanweë die wêreldwye omvang en urgensie van die twee ander groot teenstellinge, nl. dié tussen Oos en Wes en dié tussen Noord en Suid. Wat egter enigsins jammer is, is dat hy die probleem van die hereniging van Duitsland (wat in die hele samehang van inklusiwe denke inderdaad ’n netelige saak is!) nie ter sprake bring nie.

OOS-WES

Politiek en militêr ag dr. Boerwinkel die Oos-Wes kontroverses voorlopig die gevaarlikste. En die gevaar wat dit inhou, moet geensins as besweer geag word deur die kernwapenmonster wat as vredemaker tussen Rusland en Amerika staan en die mate van ko-eksistensie wat daar tussen die twee lande bestaan nie. ’n Eventuele katastrofale konflik kan slegs uitgeskakel word as saambestaan uitgroeit tot *samewerking* met Rusland. Vele vestig dan ook hulle hoop op ’n ontwikkeling waarin Rusland van groot teenstander van die Weste sal word tot medestander teen die bedreiging van die groot wêreldmag van die toekoms, nl. Sjina. Dit is egter ’n pseudo-inklusiwe denke waarin daar ’n nog groter gevaar

skuil as in die teenstelling tussen Rusland en die Weste, omdat, vanweë die feit dat die Sjinese tot 'n ander „ras” behoort, die rassefaktor dan 'n bykomende rol sal speel om die ideologiese konflik verder te kompliseer en verbewig.

Die politieke ontwikkeling in die wêreld dui daarop dat die bewaring van die wêreldvrede in die nabye toekoms sal afhang van die verhouding van die Weste (inklusief Rusland) tot Sjina. In 'n nuwe blokvorming as sodanig lê daar egter geen heil nie maar, intendeel, dreigende onheil. Die enigste alternatief vir 'n wêreldramp wat vroeër of later noodwendig hieruit moet voortvloei, is dat daar tussen Asië en die Weste tot 'n ooreenkoms gekom moet word. Teenoor die ganse getal aardbewoners, almal ingesluit, staan daar tans één bedreiging waarteenoor hulle hulle saam moet beveilig. Dit is nie „geheimsinnige skepsels” van 'n ander planeet nie, maar die „outgroup” van die vernietigingsdemone van 'n eventuele atoomoorlog. Daarom, wat voorheen „buitelandse” politiek was, moet tans noodwendig in die aangesig van hierdie bedreiging Welt-Innenpolitik (Von Weizsäcker) word — 'n „binnelandse” politiek van wêreldomvang. Daarby kan en mag Sjina nie uitgeskakel word nie. Hy moet ingeskakel word — hoe uiters moeilik so 'n moontlikheid op die oomblik ook mag lyk. In hulle buitelandse politiek moet die Westerse lande hulle daarvoor beywer om die toelating van die Volksrepubliek van Sjina tot die V.V.O. te bevorder. Kerkliggame, sowel die Wêreldraad van Kerke as die Vatikaan, moet alles in die werk stel om die isolement van Sjina te beëindig en die Sjinese tot waardige deelgenote in 'n wêreldoorlog te maak. Sonder om sy kritiek te verswyg of te verwater, moet die Christelike Weste dit duidelik laat blyk en daadwerklik demonstreer dat hy begaan is oor die welsyn van die Sjinese en dat hy nie hulle ondergang begeer nie, maar deel in hulle smart as rampe of teen-slae hulle tref.

NOORD-SUID

Potensieel 'n nog groter bedreiging van die wêreldvrede as die Oos-Wes kontrovers, is die Noord-Suid teenstelling, d.w.s. die teenstelling tussen die ryk blanke lande en die arm gekleurde volke. Ook wat hierdie teenstelling betref, dring dr. Boerwinkel daarop aan dat, vanuit die oorweging dat die wêreldbevolking inderdaad één geheel, één groot gesin geword

het waarin die al of nie welsyn van die een volk of groep al die ander direk raak, die naakte feite onder oë gesien moet word.

Wat die verhouding van die ryk lande tot die arm volke betref, is dit nie 'n geval van: Laat ons edel wees nie, maar: Laat ons nie dom wees nie. In hierdie verband dra die koue getalle 'n dringende, pleitende boodskap. Afrika en Asië saam het ongeveer 2 miljard inwoners teenoor die ongeveer 1 miljard van die blanke lande saam met Latyns-Amerika. Hierdie getalsverhouding word tans reeds sterk in die samestelling van die V.V.O. weerspieël. Die blanke minderheid beskik egter oor 85% van die wêreld se voedselopbrengs en die wêreldproduksie! Ten spyte van hulp aan die ontwikkelingslande, word hierdie kloof nie nouer nie, maar steeds wyer. Dit moet onder meer toegeskryf word aan die feit dat slegs 4% van die nasionale inkomste van die arm lande as beleggingskapitaal aangewend kan word, teenoor 22% van dié van die ryk lande. In dollars omgesit, is die teenstelling nog skerper: In die ryk lande 440 dollar vir belegging per jaar, per hoof van die bevolking, teenoor 6 dollar per hoof, per jaar in die ontwikkelingslande! Daarby kom die feit dat daar in die jare 1955-63 deur die Weste aan rente en aflossing van die aan die ontwikkelingslande geleende kapitaal net soveel terug ontvang is as die styging wat daar gedurende dié jare in hulpvereniging plaasgevind het — sodat daar in werklikheid geen toename in hulpverlening was nie. Die toestand word vererger deur die verskynsel dat die prys wat vir uitvoerprodukte van die arm lande betaal word, steeds kleiner word. Hierdie laaste verskynsel hang saam met onoordeelkundigheid aan die kant van die arm lande en oorproduksie van goedere waarvan die prys behoorlik vasgestel is. Dit maak die probleem wel ingewikkelder en dui op die noodsaak dat materiële bystand, indien dit effektief sal wees, ook in die breë verband van volke noodwendig gepaard moet gaan met voorligting en 'n algemene geestelike en kulturele opheffing. Die ingewikkeldheid van die probleem maak die dringendheid dat die bestaande misstande uit die weg geruim sal word, egter nie kleiner nie, maar groter. Die toenemende ekonomiese ongelykheid aan die een kant, en die toenemende ongelykheid in die getalsverhouding aan die ander kant, spreek die duidelike taal van 'n onafwendbare katastrofe indien die toe-

stand nie haastig verhelp word nie.

Vanuit die besef dat hierdie wanverhoudinge binne die geheel van die een wêreldfamilie 'n siekte is wat nie slegs dele van die liggaam nie, maar die hele liggaam aantast, kan die kwessie van hulp aan die ontwikkelingslande in geen enkele opsig gesien word as opsionele liefdadigheid en filantropie nie. Uit die sfeer van die gevoel moet dit kom in die sfeer van 'n wetenskap wat 'n kanker moet bestry waaraan die hele liggaam dreig om te gronde te gaan. 'n Persoonlike inset word van al die inwoners van die ryk lande gevra — nie in dié sin dat almal hulle sal aanbied om in die ontwikkelingslande te gaan werk nie, maar in die sin dat dié wat wel gaan, namens almal gaan en daarom op die steun en meelewing van almal moet kan reken. Dit behoort beskou te word as niks minder nie as 'n soort diensplig, soos in tye van oorlog, waarby nie slegs dié wat hulle in die voorhoede bevind, goed en bloed veil moet hê vir die saak waarvoor daar gestry word nie, maar waarby almal agter hulle moet staan in die wete dat dit gaan om die heil van hulle en hulle kinders, en waarby die offers — ook die finansiële offers — wat gevra word, met groot bereidwilligheid gebring moet word. Die onheil wat afgeweer moet word, is 'n onheil wat ons almal saam bedreig.

WÊRELDRAAD VAN KERKE

Die aandag wat die Wêreldraad van Kerke aan hierdie probleem gee, sien dr. Boerwinkel as 'n verblydende teken dat daar in hierdie opsig iets verander het in die houding wat die kerk in die verlede aangeneem het teenoor sosiale vraagstukke (bv. in die tye voor die Franse Rewolusie en die Russiese Rewolusie). Die vraag is egter of die aandrag van die kerke wel duidelik en hardnekkig genoeg is dat dit ook al voldoende leef onder die gemeentelede.

In die lig van 'n opmerking soos hierdie, wat heelhartige instemming verdien, moet dit dan tog wel as die opperste dwaasheid gesien en betreur word dat daar in ons eie land so 'n stelselmatige verdagmaking teen die Wêreldraad gaande is en so 'n fanatieke afbraak van alles waarvoor die Wêreldraad staan. Gesien in die perspektief van die nood waarin die wêreld hom bevind vanweë die steeds skerper wordende teenstelling tussen die ryk en arm lande, is die wyse waarop die verantwoordelikheid van die kerk in hierdie saak in ons land met 'n pseudo-reformatoriese argu-

mentering weg-geteologiseer word, en selfs as anti-christelik veroordeel word, inderdaad pateties. Bowendien getuig dit van die uiterste onverantwoordelikheid. In hierdie verguising van die Wêreldraad van Kerke het nie slegs die Wêreldraad in diskrediet gekom nie, maar het waarlik elke vertolking van die evangelie wat 'n transformasie van die samelewing as 'n saak van ons Christelike verantwoordelikheid voordra, in die slag gebly. Die verwerping hiervan as „social gospel” en as kommunisties geïnspireer, in elk geval as bewuste of onbewuste dienstigheid aan die kommunisme, sal vroeër of later hard en genadeloos na ons terugslaan.

APARTHEID OF VERSTANDIGHEID?

Wat my in die uiteensetting van dr. Boerwinkel insake die Noord-Suid teenstelling veral getref het, en waarna ek al meermale verwys het, is die argument dat dit hier nie gaan oor 'n edel lewenshouding nie, maar, saaklik en onsentimenteel, oor 'n verstandige. Ons lewe en ons behoud is op die spel. Wat Suid-Afrika betref, is dit natuurlik 'n enorme toegewing aan een van die sterkste motiewe wat aangevoer word ten gunste van die apartheidsbeleid. In apartheid, so word ons geleer, gaan dit oor die selfbehoud van die blankes en van die nie-blankes. So het die Eerste Minister weer onlangs tydens 'n party-kongres, volgens 'n koerantberig, verklaar dat die strewe vir die behoud van blanke identiteit en nie-blanke identiteit die eerste van drie hoekstene is waarop die beleid berus. In alles gaan dit egter oor die veiligstelling van die blanke heerskappy. Volgens dieselfde koerantberig het mnr. Vorster ook verklaar dat die Suid-Afrikaanse Parlement ná die volgende volksraadsverkieëing vir die eerste keer uitsluitend 'n blanke parlement sal wees, (Die Transvaler, 3/9/1969).

Hoe die belange van die nie-blankes dus ook ter wille van die sedelike regverdiging van die beleid bygehaal word, primêr in die hele apartheidsopset is die besorgdheid oor blanke selfbehoud. Dat hierdie besorgdheid van die blankes oor hulle eie toekoms en dié van hulle kinders 'n geldige saak is, mag gewis nie betwyfel word nie. Dit is hulle goeie reg om met die oog daarop verstandig te wees. Maar wat sou verstandigheid in hulle geval beteken? Seer seker nie apartheid nie, wat presies neerkom op wat in so 'n uitspraak soos dié van die Eerste Minister vervat is.

„Identiteite” kan op die wyse miskien wel gehandhaaf word, maar uiteindelik moet dit lei tot ernstige konflikte as die blankes hulle so konsekwent op die standpunt stel dat hulle, en hulle alléén, in die gemeenskaplike vaderland van die blankes en die nie-blankes die hoogste en finale seggenskap moet bly behou. Natuurlik is daar in die teorie van apartheid 'n element aanwesig wat positief gewaardeer moet word. Daar word blykbaar tog besef dat daar met die belange van die nie-blankes rekening gehou moet word en dat ons eie heil en welsyn daarvan afhang dat dit ook met hulle goed sal gaan. Die hele konsep van Bantoe-tuislande sou bv. vanuit hierdie gesigspunt beoordeel kon word, ten minste wat betref die gedagte wat as die grondslag daarvan aangedui word, nl. dat die blankes (in hulle eie belang!) aan die nie-blankes moet gun wat hulle vir hulself opeis. Wat die praktiese uitvoering van die tuislande-plan betref, is dit wel die vraag of die ekonomiese steun wat daaraan verleen word, selfs maar by benadering voldoende is. In die totale opset van die apartheidsbeleid staan die tuislande-idee egter onder die skerpste vraagteken. En dit nie slegs vanweë die feit dat dit die probleem waarmee ons te doen het nie oplos, en nooit sal kan oplos nie — die simpele argument dat die oorgrote meerderheid van die nie-blanke bevolking van ons land altyd in die „blanke” gebiede sal wees, weerspreek hierdie aanspraak onweerlegbaar — maar veral omdat hierdie beoogde opsnippering van ons land in 'n aantal (uiteindelik) soewereine state eenvoudig 'n politieke anachronisme is in 'n wêreld waarin die noodsaaklikheid hom steeds sterker opdring dat die hele mensheid homself as één familie sal sien.

Verstandigheid in die geval van Suid-Afrika sal in die eerste plek beteken om erns te maak met die werklikheid. Die werklikheid is dat blank en nie-blank te alle tye hierdie één land saam sal moet bewoon.

In hierdie werklikheid van ons situasie spreek getalle en feite nog 'n ander taal as wat dit spreek in verband met die Noord-Suid teenstelling as 'n algemene wêreldprobleem. Dis nog iets anders as 'n ekonomiese ongelikheid tussen wêrelddele waarvan die getalsverhoudinge omgekeerd eweredig is aan die ekonomiese ongelikheid. Dis 'n geval van politieke, maatskaplike, ekonomiese en kerklike diskriminasie van die kant van 'n blanke minderheid teen 'n oorweldi-

gende nie-blanke meerderheid binne dieselfde landsgrense en binne dieselfde politieke en maatskaplike struktuur — die diktatuur van 'n blanke „élite” in 'n land waarvan die bevolking oorwegend nie-blank is en die getalsverhouding vir die blankes teen 'n steeds sneller tempo ongunstiger word. Die feit dat die blankes en hulle regering die duidelike, onheilspellende boodskap van hierdie feite nie *kan* of *wil* hoor en verstaan nie, sal uiteindelik die grootste raaisel van ons geskiedenis blyk te wees. Blindheid vir hierdie keiharde werklikheid, nl. dat blank en nie-blank Suid-Afrika permanent saam sal moet bewoon en dat dit nie kan geskied op 'n grondslag van rasse-diskriminasie nie, verhinder ons om selfs maar te begin oorweeg wat „verstandige” handele in ons situasie sou kan behels. Eers as dit uit die weg geruim is en ons die feite aanvaar, kan ons sinvol begin soek na 'n verstandige alternatief vir die klaarblyklike dwaasheid van apartheid. In elk geval, soos wat inklusiewe denke in die sin van 'n doelgerigte *handele* vanuit hierdie denke vir die wêreld 'n dwingende noodsaaklikheid geword het, so het dit vir Suid-Afrika 'n absolute gebod geword. Die enigste politiek in Suid-Afrika wat werklik toekoms-gerig kan wees, is 'n politiek wat uitgaan van die veronderstelling as feit dat ons hier één volk is — hoe terdeë daar ook rekening gehou sal moet word met die bykomende feit dat dit 'n volk van gekompliseerde heterogene samestelling is.

MIKRO-INKLUSIEWE DENKE

Op hierdie punt is dit van die grootste belang om te let op wat dr. Boerwinkel noem mikro-inklusiewe denke in die praktyk. Inklusiewe denke insake die groot wêreldprobleme kan eers dan tot stand kom en bekragtig word as dit gesteun word deur 'n inklusiewe denke in die klein daaglikse verhoudinge waarin ons lewe. Met ander woorde, wat ons in ons klein verhoudinge doen, het êrens, hoe ook al, sy reperkusie op die veld van die hele samelewing, op die wyse waarop ons in die groot verhoudinge 'n leefbare bestaan met mekaar probeer bereik. 'n Politiek van onreg en swendelary is 'n weerspieëling van wat in die verborgene van ons klein menslike verhoudinge gebeur. Maar die omgekeerde is ook waar. As daar in ons klein verhoudinge iets van 'n inklusiewe denke gerealiseer word, kan dit weerspieël

word in 'n nuwe wyse van denke en handele van diegene wat die bestuursverantwoordelikhede dra. Mikro-inklusiewe denke in die praktyk beteken dus dat daar bowendien deur die geregeerdes „inklusief die regerders" gedink sal word, en dat laasgenoemde nie steeds as die alleenverantwoordelikes uitgesonder sal word as daar verwyte gemaak en skuld uitgedeel word vir sake wat verkeerd geloop het nie.

Oor wat dit in 'n land soos Suid-Afrika beteken waar ons grootste politieke en maatskaplike vraagstuk, nl. dié van die verhouding tussen die rasse, 'n saak is waarmee elke landsburger dag vir dag in die bloedwarme lewenswerklikheid te doen kry op die vlak van persoonlike verhoudinge, hoef nie verder uitgewei te word nie. Ons geleentheid sowel as elkeen se persoonlike medeverantwoordelikheid in hierdie opsig vir die heil van Suid-Afrika, is so klaar soos die daglig.

AANPASSING

En tog, so duidelik as wat dit is dat inklusiewe denke die enigste toereikende antwoord is op die vraagstukke wat ontstaan het as gevolg van die snelle veranderinge wat hulle in ons tyd voltrek het en die eise wat daardeur aan ons gestel word, so seker is dit dat die oorgrote meerderheid van die mense nog nie geleer het om „inklusief" te dink nie. Dit is iets wat aangeleer, beoefen en gepropageer moet word. Waar die dier hom in 'n proses van onbewuste, natuurlike ewolusie aanpas by veranderde omgewingsfaktore, daar is dit iets wat tans by die mens, wat met 'n redelike verstand begiftig is, bewustelik en doelgerig moet geskied. Voorlopig is dit 'n saak van klein, maar diep oortuigde minderhede wat soveel moontlik mense daarby moet betrek, van progressiewe en „avantgardistiese" groepe, vir wie dit egter van die grootste belang is dat hulle die kontak met die hoofgroep sal behou en nie self in 'n isolasie sal beland waar hulle hul slegs nog besig hou met die oortuiging van die oortuigdes nie.

OPVOEDING

Tog dui dr. Boerwinkel ook verskillende weë aan wat gevolg kan word tot 'n snelle bevordering van inklusiewe denke. Die Suid-Afrikaanse leser kan wel geesdriftig raak oor die moontlikhede wat hierdie verskillende weë bied, maar tegelyk besef hy met 'n mate van magteloosheid en frustrasie hoe juis hierdie weë in ons

land feitlik gemonopoliseer is om presies die teenoorgestelde doel te bereik. Dink maar aan ons skole en vormingsinstitute wat, so lank as wat dit in die knelgreep van sogenaamd Christelik-nasionale onderwys vasgeklem is, nooit daartoe sal bydra om ons sorgvuldig gekweekte en vertroetelde isolasionistiese lewens- en denkhouding te deurbreek nie. In plaas van in die vroegste vormingsjare van ons kinders reeds te begin om hulle „inklusief" te leer dink, is ons hele onderwysstelsel ingepas in die patroon van die apartheidsideologie, en is selfs ons universiteite ten dienste van hierdie ideologie gedisintegreer in dié „slegs vir blankes" en die ver afgeleë universiteitskolleges vir nie-blankes, waarna daar tot die misnoeë van die bewindhebbers, maar miskien nie heeltemal ten onttegte nie, soms smalend verwys word as „bush colleges". Die bohaai wat daar onlangs gemaak is en nog lank sal voortrammel oor die kwessie van kontak tussen die blanke studente van Stellenbosch en die kleurlingstudente van die Universiteitskollege van Wes-Kaapland, is 'n ontstellende openbaring van hoe die stelsel van universiteitsapartheid deur baie beoordeel word en waarop dit, volgens hulle, moet afstuur. Op hierdie tydstip in die geskiedenis van die wêreld is dit iets om van te sidder dat so 'n situasie in ons land blykbaar op 'n berekende wyse geskep word.

DIE KERKE

Ook wat betref die invloed van kerke en lewensbeskouwlike organisasies — die tweede weg tot die bevordering van inklusiewe denke wat dr. Boerwinkel noem — is die posisie wat Suid-Afrika betref, uiters haglik. Ons kan die skrywer slegs op 'n verre afstand, en met jaloersheid van ons kant, hoor sê dat daar verblydende tekens is dat kerke in die Weste sowel as in die Ooste besig is om weg te breek van hulle enge verbondenheid met die „blok" waaraan hulle behoort en nie meer klakkeloos die spreekbuis van hulle regerings of van hulle eie blok is nie. Hierdie weldaad het die Heilige Gees nog nie aan die invloedrykste kerke in ons land verrig, nl. om hulle van die juk van dienstigheid aan die Afrikanernasionalisme en die apartheidsideologie te bevry nie, maar daarvoor moet daar vuriglik en sonder ophou gebid word. Die anti-ekumeniese propaganda wat veral sedert 1960 met 'n haas ongelooflike welslae in ons land gevoer is, die doelbewuste aanblysing van verdeeldheid tussen die

kerke vanuit die politieke hoek, veral ook die koestering en aanprysing van 'n houding van absolute geslotenheid vir alles wat „Wêreldraads" of „Rooms" is, en daarby die felle aanvalle op instansies en organisasies (die Christelike Instituut, bv. maar selfs ook die Suid-Afrikaanse Raad van Kerke!) wat hulle wil beywer vir 'n deurbreking van die prinsipiële antagonistiese denk- en lewenshouding — dit alles skilder 'n allerontmoedigendste prentjie. Die gees van antagonisme heërs nog in ons kerke — veel sterker selfs as op enige ander vlak van ons samelewing. Maar die prys wat vir apartheid betaal moet word, sal uiteindelik groter wees as die ware kerkwees van die kerk in hierdie kritieke tyd. Die offer wat hy vra — en die hardnekkige en steeds hardnekkiger regverdiging van homself in die huidige wêreldsituasie is 'n onfeilbare profesie daarvan — is niks minder nie as 'n Suid-Afrika wat vir al sy inwoners 'n tuiste kan bied waar hulle in vrede en harmonie kan saamlewe. Of, lê dit miskien voor die hand, *nog meer as dit* in 'n wêreld waarvan die bewoners almal saam één familie geword het?

MASSA-MEDIA

'n Derde weg wat dr. Boerwinkel aandui tot die bevordering van inklusiewe denke, is die gebruik van die moderne massa-media: die pers, die film, die radio en die televisie. In ons land met sy angsvallige film-sensuur, met die eksklusiewe beheer wat die party-mag oor die radio uitoefen en die monopolisering van die radio vir apartheidspropaganda, met die afwesigheid van televisie (wat 'n veel-seggende feit is as in ag geneem word in watter politieke klimaat dit nog steeds konsekwent uit ons land geweier word), is almal wat hulle vir 'n verandering van die heersende denk- en lewenshouding wil beywer, slegs op een medium, nl. die pers, aangewese. Van die vryheid wat daar in hierdie opsig (gelukkig nog) in ons land bestaan, word daar wel terdê gebruik gemaak. As daar egter in gedagte gehou word dat dit feitlik die enigste massa-kommunikasie-middel is waarvoor die kritici van die apartheidsideologie beskik, moet 'n mens jou wel afvra of dit intensief genoeg, veral met die oog op die Afrikaanssprekendes, aangewend word.

* * *

In die bestek van twee artikels kon ek uiteraard nie 'n volledige weergawe gee van hierdie uiters betekenisvolle boek van dr. Boerwinkel nie. Dit was ook nie my bedoeling nie, al

het ek probeer om in hierdie uitvoerige bekendstelling daarvan tog ook aan die inhoud van die boek reg te laat geskied. Ek wil dit graag nog uitdruklik noem dat opmerkings in hierdie twee artikels oor Suid-Afrika nie in die boek van dr. Boerwinkel voorkom nie. Hy het in die eerste plek nie direk oor, of vir Suid-Afrika geskryf nie, maar vir Nederlandse lesers, oor die wêreldsituasie. Daaruit het ek enkele „toepassings” gemaak. Want geen Suid-Afrikaanse leser kan die dringende boodskap wat dit ook vir ons bevat, miskyk nie. Wie hierdie boek met erns lees en bestudeer, besef wat die waarde daarvan vir ons is en watter bydrae dit kan lewer om ons die dringende noodsaaklikheid te laat insien van ’n verandering van denke en ’n verandering van lewenshouding juis in ons land. Met die oog daarop is die redaksie van Pro Veritate in korrespondensie met dr. Boerwinkel om sy *Inklusief Denken* ook hier in ons land so wyd as moontlik te versprei. Ons hoop om in ons volgende uitgawe ’n aankondiging hieromtrent te doen.

BEN ENGELBRECHT.

LETTERS / BRIEWE

DEFENDING THE INDEFENSIBLE

Mr. P. M. Harker, “King’s Lynn”,
Boyes Drive, Muizenberg.

Come, come Mr. Davies. Your letter (July issue) illustrates how far one gets led astray when trying to defend the indefensible. You put yourself into the position of saying of Christianity that it “is of little or no practical value.” Why? “Because we live in a fallen world”!

Strangely enough, so did Christ !! He also did not have the advantage of “a world of good, practising Christians.” Were we not told “It is not the healthy who need the doctor, but the sick”? Without the “fallen world”, there would have been no need of an incarnation, no Christ, no Christianity. It is no answer to say that the remedy only works when the patient is well !!

My challenge to you was on Christian terms because **You** chose a Christian journal to pass moral judgement on your fellow Christians. You said in your letter published in April that

there were things that Whites not only would not, but **should** not do, and that is a moral judgement, not necessarily being practical at all! Would you be so sure if you happened to be a non-white Christian denied the privileges of Sea Point?

Do I understand that I should follow you in supporting divorce, permissiveness, gambling, drugs and any other social practices (just as you support apartheid) on the grounds of trying “to find an acceptable *modus vivendi*” with their devotees? If not, could it be that these practices are not as agreeable to your white skin as apartheid so obviously is?

And what is your answer to my query of any historical precedent for a successful levelling up of the masses? Just what “practical value” can we ascribe to your alternative to Christ’s own teaching and example? For surely Christ was **THE** most impractical man, in your terms, and, as you well know, there have been hosts of witnesses all down the ages, many of whom have paid, and still pay (not least in our own segregated society) the price of obedience.

We were warned that it would not be easy, but were told to “Follow me”. Who are your witnesses, Mr. Davies?

TEACHING AUTHORITY?

Mr. V. G. Davies, 89, Kloof Road,
Sea Point.

Reading Rev. Dr. R. J. McKelvey’s article “The Doctrine of the Ministry in the New Testament” (July issue) we conclude that he does not approve of individual Protestants interpreting scripture for themselves. How, then, are Protestants to interpret scripture? Is there a Teaching Authority to which they can look for guidance? If so, where is this Authority and of whom is it composed?

APPRECIATION OF CHRISTIAN INSTITUTE

Mr. W. A. J. Sprowson,
16 Ridgeway South, Highlands,
Salisbury.

I do feel the Christian Institute is doing valuable work, it is perhaps the most hopeful thing that has come out of the 1960’s. I would like to express my deep appreciation of the work you people are doing . . . it somehow

seems right to me that leadership should be in the hands of Afrikaans speaking men. Your people are thinking more deeply and caring more deeply than “my” people. Certainly South Africa and Rhodesia are in this together, we must work it out together. With the best will in the world (and that is not always present) people “outside” cannot help very much.

For long now I have been troubled to find an adequate explanation of the atonement . . .

Our Anglican communion service speaks of Christ’s “full perfect sacrifice and sufficient oblation and satisfaction for the sins of the whole world”. I am sure few Anglicans understand that as they pray it Sunday by Sunday: Obviously an angry God doesn’t have to be appeased . . . !

CO-OPERATION OF POLITICIANS WELCOMED

Mr. V. G. Davies, 89, Kloof
Road, Sea Point.

Reading “Spro-Cas: The Study Project on Christianity in Apartheid Society” (August issue), I found it most encouraging to see that four United Party M.P.’s have agreed to form a consultative panel for the political committee. I say this because **practical** reform is impossible without the active co-operation of a political party. For this reason I think Christians would be wise to tailor their demands for reform to the realities of the party political situation, because if they do not do this they are, in effect, contracting out of the real situation and indulging instead in what amounts to a mere idealism of no **practical** benefit to those most in need of their help. Let us remember that Christ, in His time, brought about no organizational changes for which society in general was not yet morally, psychically or organizationally ripe, and we know how drastically in need of reform society was at that time! I am not saying that Christians should not **proclaim** the ideal; what I am saying is that they should not demand that the ideal be put into practice before society in general is ripe for such advance, and that to this end they have no alternative but to work at the party political level.